

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Факультет обліку і аудиту
Кафедра обліку і оподаткування підприємницької діяльності

ЗАДОРОЖНИЙ Сергій Володимирович

Облік і аудит грошових коштів та їх еквівалентів
(на матеріалах ТОВ «Надзбруччя Млин»)

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»
Випускна кваліфікаційна робота за освітнім ступенем бакалавр

Виконав студент групи ОПД-41
Задорожний Сергій Володимирович

підпис

Науковий керівник:
д.е.н., професор Крупка Я. Д.

Підпис

Випускну кваліфікаційну роботу
допущено до захисту

«__»_____ 20__ р.
В.О.зав. кафедри, к.е.н., доцент
Починок Н.В.

_____
Прізвище, ініціали

ТЕРНОПІЛЬ – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ГРОШОВІ КОШТИ ЯК ОБ’ЄКТ ОБЛІКУ І АУДИТУ ...	6
1.1 Гроші та їх еквіваленти, їх сутність та функції	6
1.2. Склад і порядок формування грошових коштів на підприємстві.....	13
1.3. Принципи та завдання обліку і контроль грошових коштів	21
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЇХ ЕКВІВАЛЕНТІВ.....	27
2.1. Порядок документування та облік грошових коштів у касі.....	27
2.2. Облік грошових коштів на рахунках в банку.....	32
2.3. Організація обліку та показники звітності щодо грошових розрахунків.....	40
2.4. Особливості обліку еквівалентів грошових коштів.....	46
Висновки до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ.....	51
3.1. Джерела інформації та завдання проведення аналізу та аудиту грошових коштів.....	51
3.2. Основні положення аудиту грошових коштів та їх еквівалентів.....	55
Висновки до розділу 3.....	60
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність теми бакалаврської роботи. В сучасних умовах господарювання суб'єкти підприємництва незалежно від їх форми власності для ефективного функціонування здійснюють операції з купівлі-продажу засобів та предметів праці, реалізації товарів (робіт чи надання послуг). З цією метою суб'єкти господарювання ведуть розрахунки із постачальниками й покупцями, бюджетом, банками, органами страхування, різними громадськими організаціями, а також безпосередньо з працівниками. Саме такі господарські зв'язки забезпечують безупинність постачання й безперервність процесу виробництва і своєчасність реалізації продукції. Всі розрахунки, що виникають між підприємствами, ведуться із використанням грошових коштів та розрахунково-кредитних операцій. За їх участю завершується перевтілення грошової форми коштів у виробничі запаси, отримання грошової виручки і закладеного в неї чистого прибутку. Грошові розрахунки виступають важливим фактором забезпечення кругообігу засобів, а їх своєчасне надходження – необхідною умовою безперервності процесу виробництва.

Чітко налагоджена система розрахунків буде сприяти прискоренню оборотності оборотних активів й своєчасному надходженню грошових коштів, а відповідно – ефективній роботі підприємства.

Правильна побудова обліку грошових коштів та їх еквівалентів дозволяє забезпечити інформацію про їх наявність, цілеспрямоване використання та контроль за збереженням.

Дослідженням питань обліку, аналізу та аудиту грошових коштів та їх еквівалентів займається ряд вітчизняних вчених економістів, серед яких Бутинець Ф.Ф., Білуха М.Т., Голов С.Ф., Давидов Г.М., Дерій В.А., Задорожний З.В., Крупка Я.Д., Пушкар М.С., Рудницький В.С., Сопко В.В., Чумаченко М.Г. та інші. Поряд з цим є ряд дискусійних питань, які потребують подальших досліджень та наукових розробок. Удосконалення теорії та практики ведення обліку та аудиту грошових коштів та їх еквівалентів в сучасних умовах

господарювання стає нагальною потребою та визначає актуальність теми дослідження.

Метою бакалаврської роботи є дослідження організації бухгалтерського обліку грошових коштів та їх еквівалентів, вивчення законодавчої, нормативної бази.

У відповідності з поставленою метою у роботі передбачено **вирішення наступних завдань**:

- ✓ розкрити економічну сутність грошових коштів;
- ✓ вивчити теоретичні основи організації обліку та аудиту грошових коштів та їх еквівалентів;
- ✓ розкрити особливості здійснення операцій з грошовими коштами;
- ✓ дослідити методику обліку грошових коштів та їх еквівалентів;
- ✓ узгодити методику і механізм проведення аудиту грошових коштів та їх еквівалентів.

Об'єктом дослідження є грошові кошти та їх еквіваленти і відображення їх в обліково-аналітичній системі.

Предметом дослідження є сукупність методичних та організаційних положень з обліку та аудиту грошових коштів та їх еквіваленти у підприємствах і установах.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано такі методи, як: аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, абстрагування – при уточненні економічної сутності та вдосконаленні класифікації грошових коштів та їх еквівалентів; порівняння, групування, моделювання та методи дослідження документів – при удосконаленні обліку руху грошових коштів; порівняння, групування, моделювання, розрахунок середніх та відносних величин, рядів динаміки, коефіцієнтний метод, економіко-статистичні методи кореляційного та регресійного аналізу – при вдосконаленні контролю і аналізу грошових коштів підприємства.

Інформаційним забезпеченням дослідження є нормативно-правові акти, що регулюють економічну діяльність підприємств, загальноекономічна і

спеціальна література з питань обліку, контролю та аналізу грошових коштів та їх еквівалентів, офіційні матеріали Міністерства фінансів України і Державного комітету статистики України, а також дані Товариства з обмеженою відповідальністю ТОВ «Надзбруччя Млин».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в уточненні теоретико-методичних підходів та практичних питань з удосконалення обліку та аудиту грошових коштів та їх еквівалентів. За результатами дослідження була опублікована стаття на тему: «Проблеми обліку грошових коштів на підприємстві» у збірнику наукових праць студентів «Проблеми обліку, контролю та аудиту в умовах економічних трансформацій» (Тернопіль, ТНЕУ, 2019).

Структура й обсяги роботи. Бакалаврська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків.

РОЗДІЛ 1.

ГРОШОВІ КОШТИ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ І АУДИТУ

1.1. Гроші та їх еквіваленти, їх сутність та функції

Глобальні виклики сьогодення створюють нові умови господарювання й спонукають підприємства більш раціонально використовувати фінансові ресурси. Основне місце серед них займають грошові кошти та їх еквіваленти.

Грошові кошти є одним з вагомих чинників, що визначають фінансове становище підприємства ТОВ «Надзбруччя Млин». Значущість та роль грошових коштів на рівні сучасного підприємства в умовах конкуренції обумовлює доцільність їх відособленого та детального дослідження.

Питання грошей, грошових коштів, грошових потоків цікавили науковців-економістів протягом багатьох століть. Термін «грошові кошти» виник у ХХ ст., а до цього більшої ваги надавали поняттю «гроші».

Гроші, як один з елементів ефективного функціонування підприємства, в різні історичні періоди пройшли певну еволюцію (рис. 1.1).

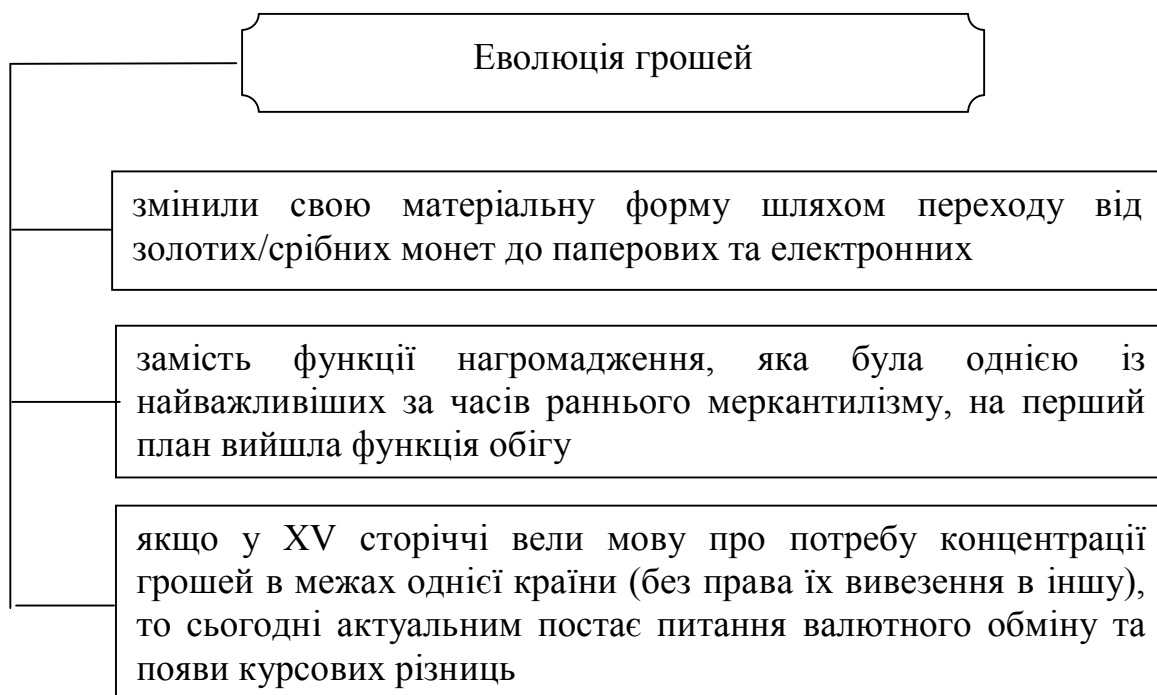

Рис. 1.1. Еволюція грошей

Проте, незважаючи ні на що, одна із функціональних властивостей грошей залишилась незмінною – а саме те, що вони є засобом платежу.

Гроші є засобами для здійснення розрахунків й відображаються в облікових документах, які пов'язані з витратами, доходами, фінансовими результатами й реалізують кінцеву мету діяльності суб'єкта господарювання, а саме – отримання прибутку.

Дж. Р. Хікс стверджує, що гроші не є споживчим товаром довготермінового використання, а різновидом цінних паперів [69].

А.А. Чухно вважає, що людство не використовує гроші-золото, гроші-товар, проте це не означає, що вони втратили матеріальну субстанцію і не є простим записом на рахунках. Під сучасними грошима розглядають кредитні гроші, що відображають рух позичкового капіталу. Через це чи гроші намальовані на папері, чи мають вигляд електронної картки, але все ж виражають рух позичкового капіталу, який визначає їх матеріальну природу [70, 8].

На основі проведеного аналізу літературних джерел та думок науковців, пропонуємо власне визначення: гроші це – засоби для здійснення розрахунків у монетній, паперовій та електронній формах, що повинні перебувати в постійному русі з метою здійснення витрат, доходів та одержання фінансових результатів.

Поняття «гроші» в обліковій науці використовується рідше, ніж – «грошові кошти», «грошові потоки» та «грошові розрахунки». Однак ці три схожі поняття часто викликають серйозні дискусії у наукових колах.

Перш за все, розглянемо трактування поняття «грошові кошти» в нормативних документах. Так, зокрема, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (IAS 7) «Звіт про рух грошових коштів» визначає грошові кошти як готівку в касі та депозити до запитання [46].

Відповідно до Методичних рекомендацій з аналізу оцінки фінансового стану підприємств грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банку та депозити до запитання.

Поняття «грошові кошти», що наведені в діючих нормативних документах, сформульовані таким чином, що лише перераховують складові даного поняття.

На нашу думку дане формулювання є недосконалим та потребує уточнення. Такої думки дотримується й С.М. Остафійчук, а саме, стверджує, що так як грошові кошти є абсолютно ліквідними активами, тому до даного поняття не завжди можна віднести абсолютно всі залишки на рахунках в банках, тому що їх ліквідність може сильно відрізнятись від абсолютної [55, 216].

К.М. Білецька [6], Г.В. Осовська [4, 135] вважають грошові кошти доходами та надходженнями. В економічній літературі є багато інших визначень грошових коштів, а саме: В.В. Бабіч, С.В. Сагова зазначають, що під грошовими коштами варто розуміти валюту України та іноземну валюту [3, 180].

М.В. Дерій [18, 62] вважає, що грошові кошти це – основні сегменти для здійснення готівкових та безготівкових розрахунків між державними бюджетними установами й підприємствами.

В Україні поняття «грошові кошти» регулюється Національним положенням стандартом бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (надалі, НП(С)БО), згідно із яким грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання [49]. Відповідно, у Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 7 (надалі, М(С)БО) «Звіт про рух грошових коштів», зазначено, що грошові кошти включають готівку та депозити до запитання [46].

Дослідження напрацювань зарубіжних та й вітчизняних науковців свідчить про відсутність єдиного, загальноприйнятого визначення поняття «грошові кошти».

На нашу думку, грошові кошти є поняттям бухгалтерського обліку, що відображає найліквідніші активи підприємства й може бути у формі готівки, коштів на рахунку в банку та депозитів. Запропоноване визначення підсумовує

виділені підходи до визначення грошових коштів та, їх еквівалентів на відміну від існуючих, включаючи в себе: сутність грошових коштів, напрями їх використання, а також кінцевий результат.

Вважаємо, що, поняття «грошові кошти» доцільно трактувати не тільки з точки зору надходжень та доходів, а й – вибуття та напрямків витрат, що впливають на формування фінансових результатів. оскільки, для отримання доходу чи матеріальної вигоди, спершу необхідно здійснити витрати, а при веденні розрахунків одні й ті ж грошові кошти для одних контрагентів є матеріальним вираженням доходів, а для інших це – витрати.

Грошові кошти, на думку Н.В. Дубенко, є вираженням оборотних коштів на стадіях постачання й реалізації та вираженням капіталу підприємства, спрямованого на забезпечення його повноцінного функціонування. Відповідно, це можуть бути: або доходи та надходження, які акумульовані в грошовій формі, або кошти, які знаходяться в касі чи на рахунках в банку [20, 8].

Як зазначає А.В. Гриліцька об'єктивна оцінка результатів діяльності підприємства базується на основі використання поняття «грошові кошти». Оскільки, вони є необхідною умовою діяльності суб'єкта господарювання, яке забезпечує безперервність постачання, виробництва і реалізації продукції, товарів, робіт, послуг [13, 13].

В результаті своєї діяльності кожне підприємство отримує грошові кошти, які ще називають грошовим потоком. Це грошові надходження які мають постійний та динамічний характер. Що означає, даний грошовий потік повинен бути безперервним. Поняття «грошовий потік» включено у фінансову діяльність вітчизняних підприємств з іноземних джерел.

Оскільки, МСБО 7 (IAS 7) «Звіт про рух грошових коштів» визначає потоки грошових коштів як надходження й виплати грошових коштів та їх еквівалентів [46].

Пропонуємо розглянути категорію «грошові кошти» у ракурсі, поданому на рис.1.2.

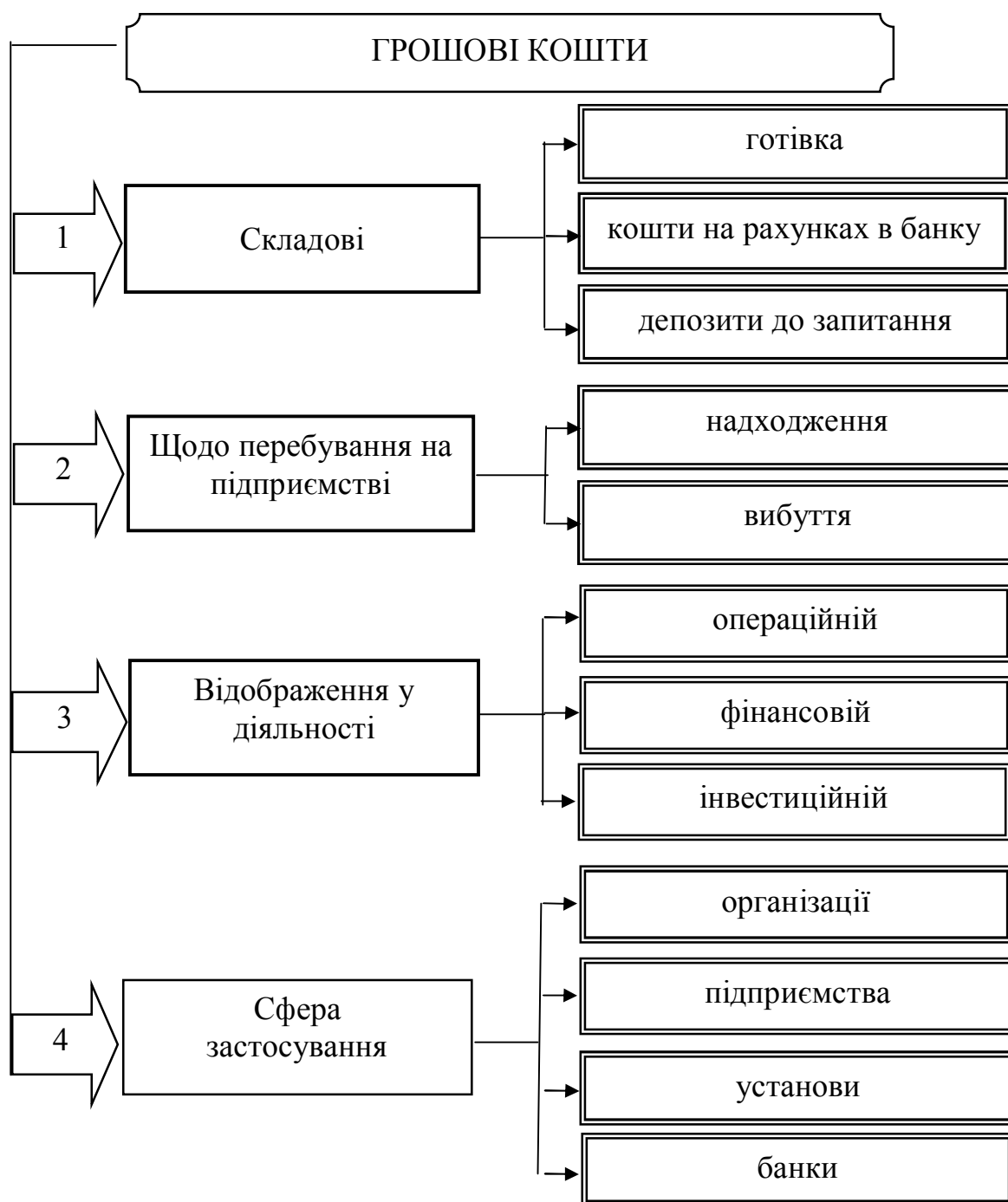

Рис. 1.2. Тракткування поняття «грошові кошти» та сфера їх застосування

Слід зазначити, що існує декілька підходів до трактування грошового потоку як економічної категорії.

Оскільки, одні економісти О. Мартякова [45, 160], І. Єпіфанова [25, 248] визначають грошовий потік як різницю між отриманими та виплаченими підприємством грошовими коштами за конкретний період часу. О.О. Терещенко характеризує грошовий потік як результат руху грошових коштів

підприємства за певний період часу, в загальному вигляді це різниця між надходженнями грошових коштів та їх виплатами за даний період [66, 125].

Грошові потоки не завжди розглядаються розгорнуто з точки зору структури і змісту, а це може призвести до неправильного оцінювання та, як наслідок, прийняття хибного управлінського рішення. Відповідно, поняття грошового потоку зводиться до визначення запасу грошових коштів шляхом співвіднесення різно-направлених потоків.

На нашу думку необхідно розрізняти поняття потоку від поняття запасу: адже, потік – явище динамічне, в той час як запас є статичним та відображається на певну дату. Грошовий потік відображає рух грошових коштів, а не їх запас, що розраховується як різниця між позитивними й негативними потоками.

Узагальнюючи поняття грошового потоку Є.М. Заремба стверджує, що науковці виділили два основні підходи до визначення даної категорії, а саме:

1) різниця між отриманими та виплаченими підприємством коштами за конкретний (визначений) період, тобто це сума надлишку або недостачі грошових коштів;

2) безперервний рух коштів (обіг), тобто їх надходження та виплати (надходження та витрачання) за визначений період [27, 88].

На нашу думку, поняття грошових потоків як різниці між отриманими та виплаченими підприємством грошовими коштами є досить спірним. Оскільки, різниця визначається на конкретний момент часу та являє собою суму перевищення надходження чи вибуття грошових коштів.

Представники сучасної економічної теорії розглядають гроші з позицій функцій, які вони виконують. Яскраво це демонструє вислів Нобелівського лауреата Дж. Хікса «...гроші визначаються їх функціями; гроші – це те, що використовується як гроші» [69]. Аналогічне визначення подають автори відомого американського підручника «Економікс» К.Р. Макконел, С.Л. Брю: «Все, що виконує функції грошей, і є грошима» [17].

Даний підхід до розуміння сутності грошей є дуже універсальним,

оскільки враховує їх діалектичну природу, проте при цьому кількісне вимірювання грошей залежить від визначених грошових функцій. А науковці до сьогодні не дійшли до спільного знаменника з приводу трактування окремих функцій грошей та, зокрема, їх кількості [17]. Так, американські економісти К.Р. Макконел, С.Л. Брю, Г. Мэнкью виділяють 3 функції грошей: засіб обігу, міра вартості, засіб нагромадження. М.І. Савлук виділяє 5 функцій грошей: міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб нагромадження, світові гроші.

Поняття функції грошей й надалі можуть розвиватись і уточнюватись. Якщо на початку еволюції грошей вони виконували найпростіші функцію засобу обігу і міри вартості, то з розвитком суспільних відносин їх функції розширюються і ускладнюються.

Тобто еволюція грошей свідчить про постійне наближення до відповідності їх форми і змісту.

А.Т. Євтух виділяє наступні функції грошей: інформаційну, нормування, стимулу та засіб досягнення цілей [23].

На нашу думку, вищезазване є швидше якісними характеристиками грошей, ніж їх функціями, оскільки функція грошей – це певна дія чи «робота» грошей щодо обслуговування руху вартості в процесі суспільного відтворення.

Всі явища, процеси і категорії, зокрема й гроші, що є об'єктом вивчення макроекономіки, формуються у результаті взаємодії всіх учасників кругообігу товарів і факторів виробництва: ринків, суб'єктів господарювання, покупців товарів і послуг, держави, зарубіжжя. Вивчаючи економіку в цілому, необхідно враховувати процеси, що відбуваються з окремими економічними суб'єктами. Саме «гроші» є одним із ключових понять, що тісно пов'язують макро- та мікроекономіку. Одним із основних учасників грошового обігу на макрорівні є сукупність підприємств. В результаті їх господарської діяльності виникає потреба в тому обсязі грошових коштів, який обслуговує державні потреби у сфері оподаткування, забезпечує виплату заробітної плати працівникам, придбання засобів та предметів праці. Тому ефективність грошового обігу на рівні держави визначається зокрема і ефективністю управління грошовими

коштами на рівні господарюючих суб'єктів.

Безсумнівно, що головною характеристикою, яка повинна братись до уваги при віднесенні активів до складу грошових коштів, є ліквідність, тобто здатність активу швидко перетворюватись у законні платіжні засоби з мінімальними втратами його вартості.

Отже, в умовах розвитку ринкової економіки система грошових коштів та їх еквівалентів набуває нового значення, при цьому, формується цілий понятійно-категорійний апарат грошових коштів та існує декілька шляхів, за допомогою яких можна здійснити вдосконалення системи організації обліку грошових коштів.

1.2. Склад і порядок формування грошових коштів на підприємстві

Вагомого значення в умовах ринкової економіки надають кредитам, у випадку, якщо власних грошових коштів недостатньо для ведення грошових розрахунків. Порядок одержання кредиту проводиться за такою схемою: позичальник подає звернення до банківської установи задля одержання кредиту у формах клопотання, заявки чи заяви-листа. В обов'язковому порядку необхідно у зверненні зазначити розмір кредиту, напрям його призначення, строків погашення та форми забезпечення. Банківські чи фінансові установи самостійно встановлюють розміри відсотків та порядок їхньої сплати, що записують у договорі кредиту. Ступінь кредитного ризику є фактором впливу на розмір відсотків [48, 248].

Економічна сутність грошових коштів, як універсального засобу для проведення розрахунків зачіпають всі напрями підприємницької діяльності та знаходять власне відображення в обліку через кругообіг, формуючи при цьому систему грошово-розрахункових операцій (рис. 1.3).

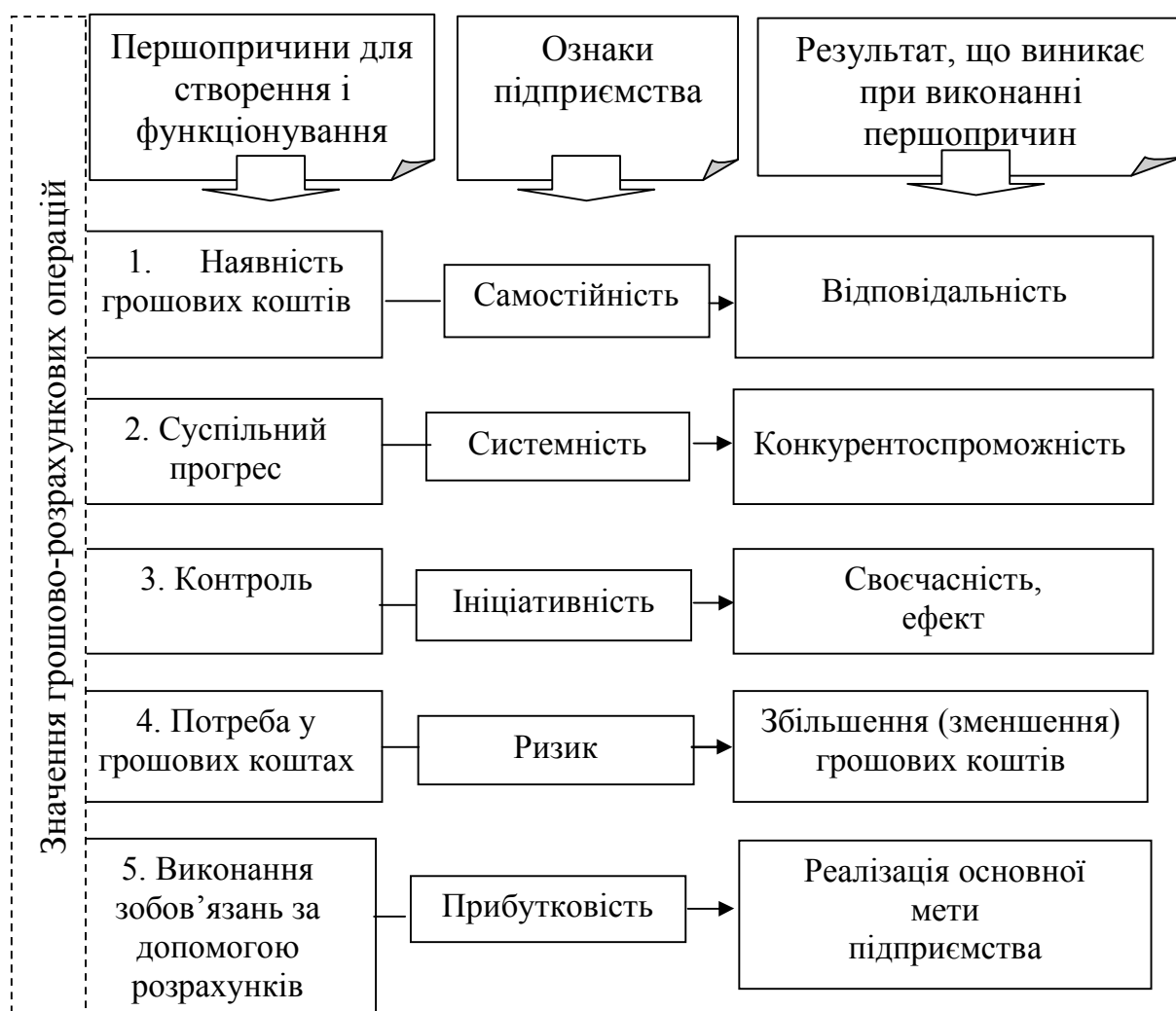

Рис. 1.3. Значення грошово-розрахункових операцій у системі підприємництва

Отже, з рисунка 1.3 випливає наступне:

- першопричиною створення підприємства є наявність власних грошових коштів, що забезпечує самостійність підприємства, тобто свободу розпоряджатись власними або позичковими грошовими коштами; самостійно обирати покупців й замовників, постачальників та підрядників, інших дебіторів та кредиторів. Це призводить до відповідальності щодо погашення дебіторської чи кредиторської заборгованостей перед контрагентами, банком з метою виконання договірних зобов'язань перед замовниками;

- потреба у грошових коштах спонукає підприємця до ризику (ризик грошовими коштами) через здійснення розрахункових операцій із покупцями, замовниками, постачальниками, підрядниками, та іншими дебіторами й

кредиторами. Як наслідок цього ризику може бути втрата грошових коштів або ж їхнє вагоме збільшення;

- виконання зобов'язань за допомогою розрахунків передбачає погашення дебіторської чи кредиторської заборгованостей, а, отже, – одержання прибутку, що є основною метою діяльності суб'єкта господарювання.

Зазначені першопричини, ознаки та наслідки реалізуються з допомогою грошово-розрахункових операції, які показують реальну наявність грошових коштів та їх еквівалентів, їх надходження чи вибуття, як передумову для одержання доходів, здійснення витрат та формування фінансових результатів.

Облік грошових коштів та їх еквівалентів в практичній діяльності ТОВ «Надзбруччя Млин» є досить регламентованим на рівні законодавства, а також через різні підзаконні нормативно-правові акти України. Проте їх теоретична база – це основа для функціонування системи обліку грошових коштів, розширення їх форм та видів здійснення розрахунково-кредитних операцій, функціональних властивостей викликали потребу у детальному дослідженні високоліквідних активів. Такі дослідження необхідні для конкретизації інформативної бази, основою для якої є система бухгалтерського обліку.

Різні погляди висловлюють вчені-економісти на види грошових коштів та формують широкий спектр їх класифікаційних ознак; проводять оцінку їх потреби та значимості систематизації грошових коштів за загальновідомими і специфічними класифікаційними ознаками.

У своїх дослідженнях І.О. Бланк виокремлює джерела грошових коштів, до яких відносить специфічні та креативні залежно від легітимності:

- легальні грошові потоки (які є зафіксовані у первинній і зведеній документації, відображені бухгалтерськими проведеннями);

- тіньові грошові потоки (які не зафіксовані в повній сумі у первинній та зведеній документації, не відображені бухгалтерськими проведеннями, а тому порушують затвердженні правові норми і закони конкретної країни та не підлягають оподаткуванню) [6] .

В умовах сьогодення даний поділ є актуальним, особливо, якщо мова йде

про Україну чи країни, де здійснюється проведення ряду реформ, але це групування вважаємо можливим тільки з точки зору менеджменту, адже така класифікація обліку грошових потоків чи коштів суперечить теорії і практиці бухгалтерського обліку, основне завдання якого полягає у формуванні неупередженої, правдивої та повної інформації про діяльність підприємства.

В.В. Сопко переконаний, що класифікація грошових коштів – це вихідний елемент для організації їхнього обліку, оскільки дає можливість здійснити їхню структурну класифікацію у відповідності до потреб користувачів бухгалтерської інформації [64, 94].

На протязі останніх років значно зросла роль еквівалентів грошових коштів в діяльності суб'єктів господарювання, що виводить на новий рівень дослідження облікової сторони даного питання.

На думку В.В. Ковальова зростання ролі грошових еквівалентів, що супроводжують зміни сутності методів управління фінансами при переході до ринкової економіки. [37] Попри це єдиної класифікації еквівалентів грошових коштів вітчизняна наука досі не підтвердила.

Як зазначає Л.К. Сук еквіваленти грошових коштів характеризуються такими властивостями, а саме:

- ✓ є високоліквідними цінними паперами низької прибутковості, але високої надійності;
- ✓ вільно реалізуються в будь-який момент із мінімальною втратою вартості (чи без втрат);
- ✓ мають постійну ринкову вартість [65, 53].

Узагальнена структура грошових коштів та їх класифікація за різними ознаками подана на рис. 1.4.

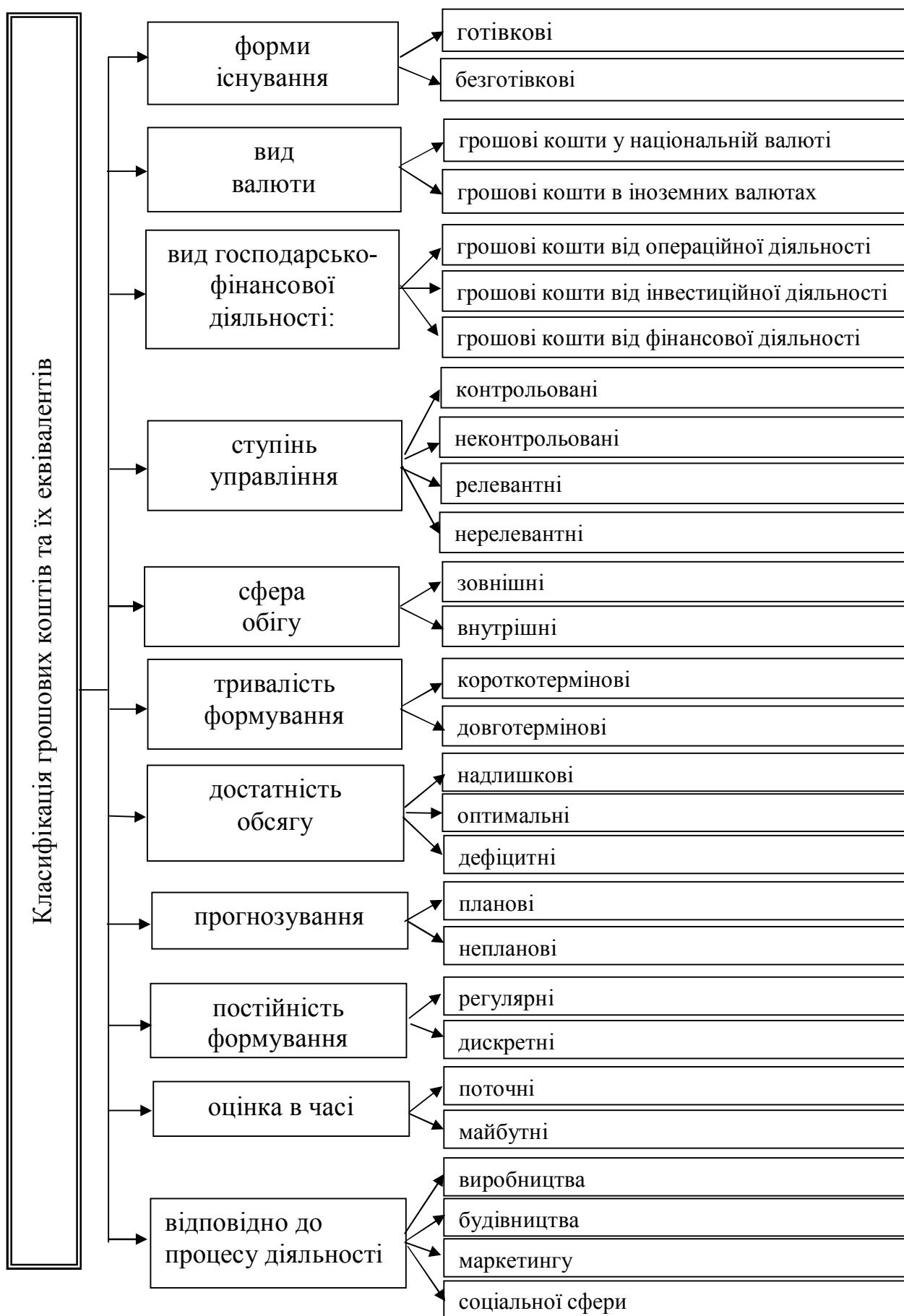

Рис. 1.4. Структура грошових коштів та їх еквівалентів

В іншому джерелі [8, 62] зустрічаємо такі властивості еквівалентів грошових коштів:

- вільно конвертуються у певні суми грошових коштів, тобто це означає, що вони можуть швидко перетворюватись у готівку;
- мають незначний ризик зміни вартості;
- здійснюються на короткий термін.

Ф.Ф. Бутинець вважає, що «... до еквівалентів грошових коштів відносяться інвестиції зі строком погашення не більше трьох місяців з дати придбання. Інвестиції в акції інших підприємств не відносяться до грошових еквівалентів, за винятком тих випадків, коли вони по своїй суті ідентичні грошовим коштам» [9, 57]

На відміну, А.А. Чухно пропонує класифікацію еквівалентів грошових коштів, виражених у цінних паперах [70, 14]:

- ✓ за типом оподаткування доходу: неоподатковувані, оподатковувані відповідно до встановлених ставок;
- ✓ залежно від місця знаходження емітента: внутрішні, іноземні;
- ✓ залежно від характеру фінансових зобов'язань: боргові, пайові;
- ✓ залежно від рівня доходу, який буде отримано: з фіксованим доходом, з плаваючою ставкою процентного доходу, з доходом, що залежить від розміру прибутку;
- ✓ залежно від способу реєстрації руху: іменні, на пред'явника;
- ✓ залежно від статусу емітента: державні, муніципальні, корпоративні, банківські.

В якості базової для обліку еквівалентів грошових коштів пропонується ознака початкового визнання та подальшої їх оцінки, що базується на рекомендаціях міжнародних стандартів фінансової звітності та існуючому закордонному досвіді.

Згідно цієї ознаки еквіваленти грошових коштів можна класифікувати наступним чином:

- еквіваленти грошових коштів, визнані за справедливою вартістю –

після початкового визнання переоцінюються за справедливою вартістю з відображенням її зміни в прибутку (або збитку). Зазвичай в цю категорію включаються еквіваленти грошових коштів, які котуються на активному ринку і, відповідно, їх справедлива вартість може бути встановлена точно з високою долею ймовірності;

- еквіваленти грошових коштів, утримувані до погашення – мають фіксовані або такі, що точно встановлюються терміни виплати та фіксований строк погашення і щодо них компанія має намір і можливість утримувати до настання терміну їх погашення.

При здійсненні інвентаризації важливим є також поділ еквівалентів грошових коштів на еквіваленти грошових коштів у формі цінних паперів та еквіваленти грошових коштів у формі іншій, ніж цінні папери.

Зауважимо, що розрахунки грошовими коштами здійснюються в готівковій і безготівковій формах. Проте, сьогодні окрім цих двох класичних форм застосовують і третю, а саме – розрахунки із використанням електронних грошей.

Оскільки, готівкові розрахунки – це розрахунки, що здійснюються в паперовій й монетній формах, що слугують засобами платежу на території певної країни чи за її межами. Особливістю таких розрахунків є те, що сума готівкових розрахунків протягом дня обмежена лімітами. Згідно із Постановою Національного банку України «Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою» такі розрахунки за один день не повинні перевищувати:

- 10 000 гривень при здійсненні розрахунків між підприємцями;
- 50 000 гривень, якщо ведуться розрахунки між фізичними особами і підприємством;

Іншою особливістю операцій з готівкою коштів є те, що вони можуть здійснюватись як в національній так і іноземній валюті. Як правило, підприємства промислової галузі віддають перевагу національній валюті.

Безготівкові розрахунки – це розрахунки, що здійснюються через банк шляхом перерахування коштів з одного поточного рахунку на інший. Порядок

здійснення безготівкових розрахунків в національній валюті має відповідати вимогам Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті. Безготівкові розрахунки пов'язані із іноземною валютою регулюються Законом України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», а також у відповідності до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», правил INCOTERMS та згідно із умовами прописаними у міжнародних договорах. Відмінність розрахунків іноземною валютою включає такий аспект, як курс валют, що є причиною виникнення курсових різниць. Другий момент, що відрізняє іноземну валюту від національної є способи поставки експортних/імпортних матеріалів із території чи на територію України із врахуванням митних платежів.

На досліджуваному підприємстві ТОВ «Надзбруччя Млин» грошові та розрахунково-кредитні операції здійснюються із використанням:

- платіжного доручення – даний розрахунковий документ, що зобов'язує банк сплатити відповідну суму коштів отримувачу від імені свого клієнта.
- платіжної вимоги – наказ контрагента (постачальника) до обслуговуючого банку платника (покупця) про сплату необхідної суми коштів з поточного рахунку платника без згоди на це самого платника. Процедура отримання коштів за умов використання цього платіжного документу проходить в декілька етапів: перш за все, одержувач повідомляє свій обслуговуючий банк про суму отримання коштів, яку зазначає у платіжній вимозі; другий крок полягає у надсиланні платіжної вимоги банку платника; третій крок передбачає повідомлення банком платника свого клієнта (платника) про необхідність сплати коштів; четвертий крок вимагає перерахування коштів банком платника з розрахункового рахунку платника на розрахунковий рахунок одержувача. При цьому стягнення грошових коштів у даному випадку є беззаперечним та обов'язковим.
- чеку – розрахункового документа, за яким банк чекодавця зобов'язаний сплатити зазначену в чеку суму за умови його пред'явлення чекоутримувачем або його банком. Чекова книжка може бути виданою для кожного контрагента.

Термін дії чекової книжки становить один рік, а термін дії виписаного чека чекодавцю – три місяці з дати видачі. Наявність у чекодержувача чека ще не свідчить про погашення зобов'язання чекодавцем. Якщо банк чекодержувача пред'являє чек банку чекодавця, то останній має право надати відповідь про те чи будуть виплачені грошові кошти протягом одного дня.

Таким чином, що основними формами грошових розрахунків є готівкові і безготівкові грошові кошти та їх еквіваленти.

1.3. Принципи та завдання обліку і контроль грошових коштів

Бухгалтерський облік грошових коштів ґрунтується на єдиних засадах, встановлених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і здійснюється відповідно до Національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Основними його принципами є повне висвітлення, автономність, послідовність, безперервність, нарахування та відповідність доходів й витрат, превалювання сутності над формою, єдиний грошовий вимірник, періодичність.

Оскільки, для правильної організації грошових оборотів, своєчасності грошових розрахунків, ефективного використання фінансових ресурсів бухгалтерський облік грошових коштів має важливе значення.

Розподіл грошових коштів може приносити підприємству додатковий дохід, при умові раціонального вкладення тимчасово вільних коштів для отримання прибутку.

Здійснюючи господарську діяльність ТОВ «Надзбруччя Млин» вступає у розрахункові стосунки з іншими фірмами, об'єднаннями, підприємствами, організаціями, установами й фізичними особами. Постійно ведуть розрахунки з покупцями своєї продукції; з транспортними організаціями за надані послуги; з постачальниками за придбані у них основні засоби, сировину, матеріали та інші товарно-матеріальні цінності та надані послуги; з кредитними установами за позиками та іншими фінансовими операціями; з бюджетом та податковими органами за різного роду платежами; з іншими організаціями та особами за

різними господарськими операціями.

Грошові розрахунки проводяться або у вигляді безготівкових платежів або готівкою. Частина розрахунків здійснюється шляхом безготівкових форм перерахувань, векселів та чеків, переважна – готівкою. Касове обслуговування підприємства здійснюється установами банків, які організують, регулюють рух коштів й слідкують, щоб даний рух відбувався відповідно до законодавчих актів.

Правильна побудова обліку грошових коштів дозволяє забезпечити інформацію про їх наявність, цілеспрямоване використання та контроль за збереженням.

Основу обліку грошових коштів обумовлює їх класифікація – за призначенням та місцем зберігання (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Класифікація грошових коштів за призначенням та місцем зберігання

За призначенням	За місцем зберігання
кошти для обігу кошти спеціального призначення	кошти в банку кошти в касі кошти у підзвітних осіб

Метою бухгалтерського обліку грошових коштів є контроль за дотриманням касової й розрахункової дисципліни, правильністю та ефективністю використання грошових коштів, забезпечення збереження готівки і документів в касі.

Бухгалтерський облік грошових коштів виконує наступні завдання:

- перевірка правильності документального оформлення і законності операцій з грошовими коштами, своєчасне і повне їх відображення в обліку;
- забезпечення своєчасності, повноти і правильності розрахунків за всіма видами платежів та поступлень, виявлення дебіторської і кредиторської заборгованості;
- забезпечення збереження грошових коштів, документів в касі та інших місцях їх видачі, безперервне забезпечення готівкою всіх невідкладних потреб,

де за умовами розрахунку чи виходячи з характеру діяльності вона необхідна;

— пошук можливостей більш раціонального вкладення вільних грошових коштів як джерела фінансових інвестицій, які б приносили дохід.

Поточними питаннями цієї ділянки бухгалтерії є:

- контроль за оплатою рахунків;
- розрахунки з дебіторами та кредиторами;
- дотримання касової дисципліни;
- правильне заповнення первинної документації.

Слід зауважити, що більшість розрахунків за взаємними обов'язками проводиться через установи банків, тобто шляхом безготівкових розрахунків. При проведенні розрахункових операцій банки контролюють дотримання підприємствами платіжної і договірної дисципліни, а також, сприяють застосуванню найбільш доцільних форм розрахунків.

Оскільки, оплачувати товарно-матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги у безготівковій формі розрахунків підприємства можуть за платіжними дорученнями, платіжними-вимогами дорученнями, чеками, акредитивами, векселями.

Для бухгалтерського обліку грошових коштів застосовується система рахунків бухгалтерського обліку, які об'єднанні в Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій в класі 3 «Кошти, розрахунки та інші активи». Рахунки цього класу призначені для узагальнення інформації про наявність та рух грошових коштів (у національній та іноземній валюті у касах, на розрахункових (поточних) валютних та інших рахунках у банках), грошових документів, короткострокових векселів одержаних і фінансових інвестицій, дебіторської заборгованості, резерву сумнівних боргів і витрат майбутніх періодів.

Адже, грошові кошти – це готівка в касі підприємства, кошти на його рахунках в установах банку та депозити до запитання.

На відміну, еквівалентами грошових коштів є: короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів та характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Вивчення літературних джерел показало, що основними завданнями, які дозволяють ефективно налагодженою системою контролю за використанням грошових коштів на підприємстві правильно оцінити здатність підприємства генерувати грошові кошти в розмірі і в строки необхідні для здійснення планових витрат, сприяти ефективному управлінню грошовими потоками підприємства, а саме :

- забезпечити фінансову незалежність підприємства;
- підвищити ритмічність операційної діяльності;
- забезпечити прискорення оборотності капіталу;
- зменшити потреби в позиченому капіталі;
- знизити ризик неплатоспроможності.

Оскільки, більшість операцій, що здійснюється на підприємстві, пов'язана з рухом грошових коштів, зокрема, проведенням розрахунків між підприємствами. Тому аудит операцій з коштами, іншими активами та аудит стану розрахунків є дуже важливими.

Метою аудиту операцій з коштами, іншими активами та стану розрахунків є встановлення достовірності даних щодо наявності та руху грошових коштів, повноти і своєчасності відображення інформації в зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку грошових коштів і розрахунків відповідно до прийнятої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності господарюючого суб'єкта.

Основними завданнями аудиту операцій з коштами, стану розрахунків та інших активів є:

- ↪ перевірка стану збереження готівки в касі;
- ↪ вивчення законності і доцільності проведення операцій з грошовими коштами та грошовими документами, своєчасності і повноти оподаткування та витрачання грошових коштів;

↪ виявлення напрямків використання коштів, що зберігаються на банківських рахунках, оцінка правильності проведення взаємозаліків з кредитною установою;

↪ перевірка наявності договорів та їх реєстрації у відповідних журналах;

↪ вивчення законності операцій з дебіторською заборгованістю та реальності її відображення;

↪ перевірка правильності документального оформлення операцій з коштами, розрахунками та іншими активами і відображень цих операцій в обліку і звітності;

↪ перевірка правильності створення резерву сумнівних боргів: доцільності обраного методу створення, правильності розрахунку коефіцієнта сумнівності;

↪ вивчення порядку і джерел списання безнадійної заборгованості;

↪ оцінка стану синтетичного та аналітичного обліку коштів, розрахунків і інших активів на підприємстві, яке перевіряється, якості відображення господарських операцій в бухгалтерському обліку, облікових регістрах та звітності;

Облік та аудит грошових коштів повинен забезпечити: належний контроль за надходженням та витрачанням коштів; своєчасне й правильне оформлення документами руху готівки в касі та банківських операцій; своєчасну звірку даних підприємства та установи банку; регулярний контроль за станом розрахунків; вжиття заходів щодо зниження і ліквідації заборгованості.

Висновки до розділу 1

1. Грошові кошти – це: 1) готівка, кошти на рахунках в банках, депозити до запитання, які можуть нагромаджуватись або перебувати у русі для здійснення розрахунків між замовниками, підрядниками, фінансовими посередниками, постачальниками; 2) матеріальне вираження доходу – з одного

боку (для прикладу підрядників) та затрати – з іншого (для прикладу замовників), що використовуються з метою виконання умов договору; 3) один із видів фінансових інвестицій, котрі використовуються в процесах постачання, будівництва та здачі об'єкта в експлуатацію, з метою одержання інвестором грошових відсотків або об'єкта інвестування.

2. Готівкові розрахунки – це розрахунки, що здійснюються в паперовій та монетній формах, які слугують засобами платежу на території певної країни чи за її межами. Безготівкові розрахунки – це розрахунки, які здійснюються через банк шляхом перерахування коштів з одного поточного рахунку на інший.

3. Якщо в підприємця недостатньо коштів для здійснення господарської діяльності та проведення грошово-розрахункових операцій, то йому можуть надаватись кредити у відповідних сумах, за певними відсотками та під заставу майна в разі неплатоспроможності підприємця. При проведенні таких операцій використовують: кредитна лінія, овердрафт, револьверний кредит. Окрім цього кредитні операції можуть поділятися за термінами сплати (довгострокові та короткострокові); за методами погашення (у розстрочку; з регресією платежів; за довготривалим строком; після закінчення зазначеного періоду).

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЇХ ЕКВІВАЛЕНТІВ

2.1. Порядок документування та облік грошових коштів у касі

В кризових умовах господарювання є низька ефективність використання грошових коштів та їх еквівалентів суб'єктами господарювання, що в кінцевому результаті відображається на їх інвестиційній привабливості та конкурентоспроможності, прибутковості тощо. Проблема нерационального управління грошовими коштами проявляється у відсутності належного контролю за надходженням й використанням фінансових ресурсів.

Важливість правильної організації та ведення обліку грошових коштів визначається необхідністю отримання релевантної інформації саме за даною ділянкою обліку, яка необхідна зацікавленим користувачам для вироблення ними планів тактичних і стратегічних дій.

Для обліку грошових коштів слід мати первинні документи, впорядковані належним чином, які свідчать про рух цих коштів, а саме:

- первинні документи, що підтверджують рух грошових коштів, повинні бути належним чином упорядковані;

- касові операції оформлюються документами, типові міжвідомчі форми яких затверджені Міністерством юстиції України за згодою з Національним банком України і Міністерством фінансів України, та які повинні застосовуватись без змін на всіх підприємствах, незалежно від їх відомчої підпорядкованості та форми власності:

До класифікаційних ознак грошових документів варто віднести такі:

1. Документи, що засвідчують надходження грошових коштів (прибуткові касові ордери (ф. КО 1)); документи, що засвідчують вибуття грошових коштів (видаткові касові ордери (ф. КО 2)); документи щодо стану грошових коштів (авансовий звіт (ф. 807), касова книга (ф. КО 4), акт інвентаризації готівки та цінних паперів в касі (ф.інв. 15)).

2. Щодо рівня автоматизації: електронні документи; паперові документи.
3. Стосовно порядковості здійснення: проектно-кошторисні документи; первинно-облікові документи; обліково-аналітичні документи (зведені, звітні); контрольно-пропозиційні документи.
4. Щодо розрахунків із контрагентами: розрахункові документи із банками; розрахункові документи із постачальниками; розрахункові документи із покупцями тощо.

Загальна схема документування цих операцій з готівкою наведена в рис.2.1.

Рис. 2.1. Загальна схема облікового процесу касових операцій

Порядок оформлення касових операцій наступний: касові операції оформляються прибутковими та видатковими касовими ордерами, типові форми й порядок заповнення даних документів затверджені наказом

Міністерства фінансів України від 21 січня 2016 року, та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11 лютого 2016 року за №220/28350, та мають застосуватися усіма підприємствами.

На ТОВ «Надзбруччя Млин» готівка надходить в касу підприємства, у тому числі одержана з банку, оприбутковується за прибутковими касовими ордерами, підписаними головним бухгалтером. При прийманні готівки видається квитанція за підписами головного бухгалтера або особи, уповноваженої керівником підприємства, та касира, засвідчена печаткою даного підприємства (за наявності).

При прийманні готівки до каси касир ТОВ «Надзбруччя Млин» керується Правилами визначення платіжності банкнот та монет, затвердженими постановою Правління Національного банку України та зареєстрованими Міністерством юстиції України від 11 лютого 2016 року за № №220/28350. Видача готівки з каси ТОВ «Надзбруччя Млин» проводиться за видатковими касовими ордерами або належно оформленими платіжними (розрахунково – платіжними) відомостями. Документи на видачу готівки мають підписувати керівник та головний бухгалтер. До видаткових ордерів також можуть додаватися заява на видачу готівки, розрахунки тощо.

При видачі фізичній особі готівки за видатковим касовим ордером, касиру підприємства зобов'язані пред'явити паспорт чи документ, що його замінює, а у видатковий касовий ордер записує: найменування, номер, дату та місце видачі документа, який засвідчує особу одержувача. Фізична особа розписується у видатковому документі про одержання готівки із зазначенням одержаної суми (гривень – словами, копійок – цифрами), використовуючи чорнило чи кулькову ручку з темним чорнилом. Видача готівки з каси, що не підтверджена розписом одержувача у видатковому документі, для виведення залишку готівки в касі не приймається.

Видача готівки особам, яких немає в штатному розписі підприємства, проводиться за видатковими касовими ордерами, що виписують окремо на кожну особу, або за окремою відомістю.

Слід зазначити, що видача готівки працівникам підприємства за видатковими документами здійснюється з пред'явленням одержувачами паспорта (посвідчення, перепустки).

З каси підприємства ТОВ «Надзбруччя Млин» видача готівки для здавання її до установи банку оформлюється видатковим касовим ордером з відображенням даної операції в касовій книзі. Документом, що свідчить про здавання виручки до прибуткового документа банку на внесення готівки за підписами бухгалтера та касира установи банку, засвідчена печаткою (штампом) установи банку. Документом, що свідчить про здавання виручки інкасаторам банку, є копія супровідної відомості за підписом інкасатора, засвідчена печаткою (штампом) установи банку.

Виплати, що пов'язані з оплатою праці, проводяться касиром підприємства за платіжними (розрахунково-платіжними) відомостями або за видатковими касовими ордерами на кожного одержувача зокрема.

Одноразові видачі готівки на оплату праці окремим особам проводяться, як правило, за видатковим касовим ордером.

Після закінчення встановлених строків виплат, пов'язаних з оплатою праці за платіжними відомостями, касир підприємства зобов'язаний:

- ✓ у платіжній відомості напроти прізвища осіб, яким не здійснено виплату грошових коштів, поставити штамп або зробити напис: «Депоновано»;
- ✓ скласти реєстр депонованих сум;
- ✓ у кінці відомості зазначити фактично виплачену суму та недоодержану суму виплат, яка підлягає депонуванню, звіривши ці суми із загальним підсумком за платіжною відомістю та засвідчити це своїм підписом;
- ✓ здійснити відповідний запис в касовій книзі згідно з виписаним бухгалтерією видатковим касовим ордером на фактично видану суму готівки за відомістю .

Приймання та видача готівки за касовими ордерами може проводитись тільки в день їх складання. Також, слід звернути увагу на те, що у прибуткових та видаткових касових документах будь-які виправлення забороняються.

В разі недотримання хоча б однієї із перелічених вимог касир повертає документи до бухгалтерської служби для відповідного його оформлення.

Прибуткові та видаткові касові ордери до моменту передавання їх в касу ТОВ «Надзбруччя Млин» реєструються бухгалтерією в журналі реєстрації прибуткових та видаткових касових документів. Лише, видаткові касові ордери, що оформлені на підставі платіжних (розрахунково-платіжних) відомостей на виплати, пов'язані з оплатою праці, реєструються після здійснення цих виплат.

Після складання касиром звіту та його опрацювання в бухгалтерії підприємства касові документи комплектується в хронологічному порядку, нумеруються, переплітаються в окремі папки та зберігаються протягом 36 місяців після закінчення календарного року матеріально відповідальною особою, на яку покладено обов'язок зберігання документів, в спеціальному приміщенні, що передається під охорону.

Облік грошових коштів в касі ведеться на активному рахунку 30 «Готівка» окремо в національній і окремо в іноземній валюті. На підставі звітів касира робляться записи за дебетом рахунку у відомість №1, за кредитом – у журнал № 1. Підсумкові дані цих документів звіряються з касовою книгою, оборотно-сальдовою відомістю по синтетичних рахунках. Періодично в касі ТОВ «Надзбруччя Млин» проводиться інвентаризація за участю головного бухгалтера. В остання роки розбіжностей між обліковим даними і фактичною наявністю грошових коштів у касі виявлено не було, що свідчить про високий рівень внутрішньогосподарського контролю на підприємстві.

2.1. Облік грошових коштів на рахунках в банку

Операції, пов'язані з рухом грошових коштів на рахунках в установах банку, виконують за розрахунково-грошовими документами, затвердженими банком, та відображеними на рис.2.2.

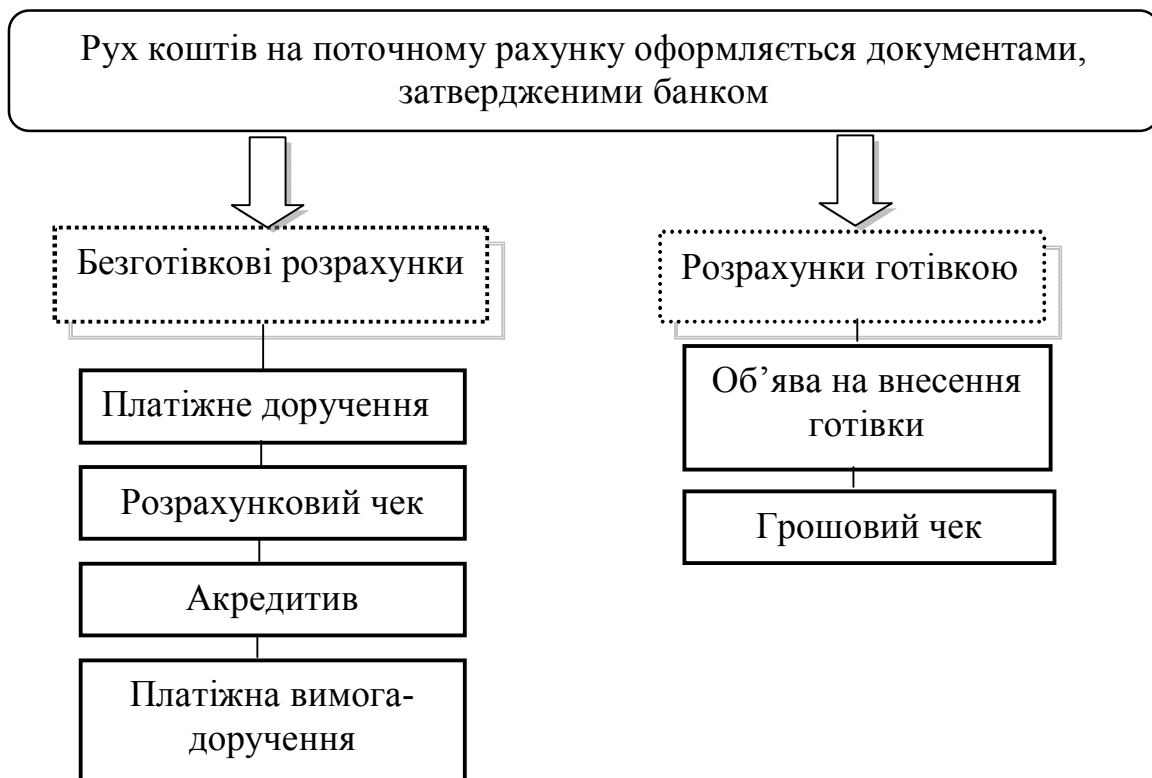

Рис. 2.2. Документування руху коштів на рахунках в банку

Для обліку коштів, розрахункових і кредитних операцій у Плані рахунків передбачені класи: 3 «Кошти, розрахунки та інші активи», 5 «Довгострокові зобов'язання», 6 «Поточні зобов'язання».

В умовах ринкових відносин за єдиною методологією структура рахунків та субрахунків цих класів забезпечує організацію бухгалтерського обліку на ТОВ «Надзбруччя Млин».

Загальна схема обліку грошових коштів на рахунках в банку та інших коштів наведена на рис.2.3.

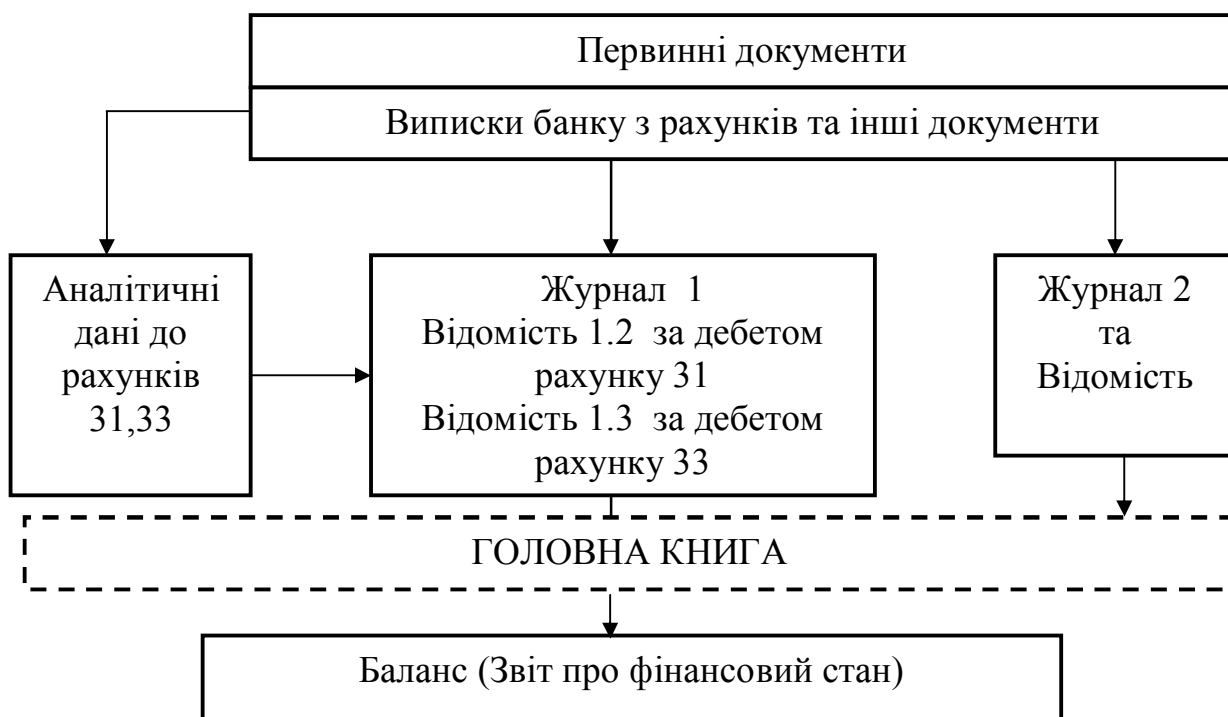

Рис. 2.3. Загальна схема обліку коштів на рахунках в банках та інших коштів (залежно від форм реєстрів, що використовує підприємство)

Важливе значення має те, що в ТОВ «Надзбруччя Млин» застосовується система «клієнт-банк» згідно укладеного договору з АТКБ «ПриватБанк». Реквізити електронного розрахункового документа, що використовується в даних системах, визначаються договором між банком та клієнтом. Електронне платіжне доручення, що формується в системі «Приват-24» містить такі з них:

- ✓ дату і порядковий номер за яким платіж буде зареєстрований в «Журналі реєстрації платежів»
- ✓ назву, ідентифікаційний код (номер) платника та номер його рахунку (зазвичай в шаблонах заповнюється автоматично);
- ✓ назву та код банку платника (назва не обов'язкова так як пошук відбувається за кодом) – теж заносяться автоматично;
- ✓ назву, ідентифікаційний код (номер) одержувача та номер його рахунку;
- ✓ назву та код банку одержувача;
- ✓ суму цифрами;
- ✓ призначення платежу (має обмеження по кількості символів);

- ✓ електронний цифровий підпис;
- ✓ інші реквізити, які під час формування електронного розрахункового документа системою електронних платежів розміщуються в полі «Допоміжні реквізити».

Для того, щоб відкрити рахунок в банку ТОВ «Надзбруччя Млин» були подані документи, а саме: заява на відкриття рахунка, копія свідоцтва про державну реєстрацію, копія зареєстрованого статуту, копія документа про взяття підприємства на податкові розрахунки, картка із зразками підписів осіб та зразок відбитка печатки, копія документа про реєстрацію в органах Пенсійного фонду України.

Джерелом надходження грошових коштів у банк може бути: виручка від реалізації товарів, робіт, послуг, від реалізації інших активів; погашення дебіторської заборгованості, одержані кредити, надходження коштів цільового фінансування тощо.

Списання коштів з рахунків у банку: оплата постачальникам за отриману сировину, матеріали та інші оборотні та необоротні активи, погашення кредитів тощо.

Більшість операцій, які здійснюються на поточну рахунок – банк проводить безготівковим шляхом, тобто з рахунку платника списуються кошти на основі документів і зараховує їх на рахунок одержувача. На ТОВ «Надзбруччя Млин» основними джерелами надходження на поточні рахунки в банки є кошти покупців за реалізацію продукції. Основні напрями видачі грошей – платежі постачальникам за матеріали, готові вироби, енергоносії, внески до бюджету, погашення заборгованості, гроші готівкою для виплати заробітної плати працівникам підприємства.

Для здійснення руху грошових коштів на поточних рахунках ТОВ «Надзбруччя Млин» використовує наступні документи рис. 2.4.

Рис. 2.4. Банківські документи для здійснення руху грошових коштів

Грошовий чек є наказом підприємства банку видати вказану суму готівки з поточного рахунку. Чек заповнюється від руки чорнилом або кульковою ручкою. В чеку вказують суму, дату видачі, назву отримувача, а також відомості про цільове призначення сум (на оплату праці, на господарські або представницькі витрати чи відрядження).

На досліджуваному підприємстві ТОВ «Надзбруччя Млин» чеки підписують директор та головний бухгалтер й скріплюють печаткою даного підприємства. Будь-які виправлення в чеку не допускаються. Банк видає кошти по чеку після перевірки достовірності підписів та печатки (їх відповідності взірцям).

Оголошення на внесення грошей готівкою – письмове розпорядження власника рахунку банку зарахувати на поточний рахунок готівкові кошти, що здаються з каси підприємства. Тут проставляються номер поточного рахунку банку, що обслуговує підприємство, сума внесення, а також дата. Обов'язково необхідно вказати джерело грошей, які вносяться в банк. Відповідно, працівник банку видає касиру підприємства квитанцію, на підставі якої в бухгалтерії складають видатковий касовий ордер та списують грошові кошти в касі.

Платіжне доручення – письмове розпорядження власника банку на

перерахування коштів з його поточного рахунку на рахунок одержувача коштів.

Документообіг при розрахунках платіжним дорученням схематично відображено на рис.2.5.

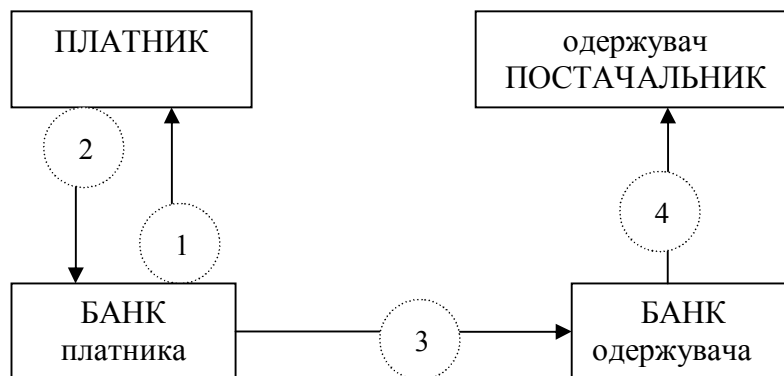

Рис. 2.5. Схема документообігу при розрахунках платіжним дорученням

де: 1 — передача платника в банк платіжного доручення на право списання суми платежу на користь одержувача грошових коштів;

2 — отримання платником виписки банку з його поточного рахунку про списання грошових коштів на користь одержувача;

3 — передача платіжного доручення про зарахування платежу на поточний рахунок одержувача;

4 — отримання одержувачем виписки банку з його поточного рахунку про зарахування на його рахунок грошових коштів.

ТОВ «Надзбруччя Млин» платіжні доручення використовує для розрахунків із підприємствами за отримані товарно-матеріальні цінності; за товарно-матеріальні цінності та послуги в порядку попередньої оплати; при авансових платежах; при платежах до бюджету, пенсійний фонд, погашення кредиторської заборгованості, а також для завершення розрахунків по актах звірки взаємної заборгованості суб'єктів господарської діяльності.

АТКБ «ПриватБанк», що обслуговує ТОВ «Надзбруччя Млин» реєструє всі здійснені операції з надходження та списання коштів з поточного рахунку в спеціальній виписці з особового рахунку. Слід відзначити, що у виписці банку обов'язкові такі реквізити, а саме: дата, код операції, номер документу номер рахунків дебітора чи кредитора, обороти за дебетом та за кредитом, вхідне та вихідне сальдо.

Читаючи виписку за значенням кодів можна визначити якого документа не вистарчас. Значення кодів вказано в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Значення кодів, які застосовуються у виписках банку

Значення кодів	
01	списано (за дебетом) або зараховано (за кредитом) згідно з платіжним дорученням гроші
02	оплачено (за дебетом) або зараховано (за кредитом) гроші згідно з платіжною вимогою-дорученням
03	одержано в касу гроші (за дебетом) згідно з грошовим чеком чи здано в банк готівку (за кредитом) згідно з оголошенням на внесення готівки
04	оплачено (за дебетом) чи одержано (за кредитом) гроші згідно з розрахунковим чеком
05	виставлено акредитив (за дебетом) чи зараховано на рахунок залишок невикористане акредитиву

Бухгалтер досліджуваного підприємства ТОВ «Надзбруччя Млин», при отриманні виписки з банку, проводить наступні операції (рис.2.6).

Рис. 2.6. Перелік операцій, які виконує бухгалтер, при отриманні виписки банку

Слід зауважити, що зберігаючи грошові кошти ТОВ «Надзбруччя Млин», банк вважає його боржником, тобто має на цю суму кредиторську заборгованість. Тому залишки грошових коштів та надходжень на поточний рахунок даного підприємства банк записує за кредитом поточного рахунку, а зменшення свого боргу (списання, видачу коштів) – за дебетом.

На досліджуваному підприємстві ТОВ «Надзбруччя Млин» для обліку грошових коштів використовуються такі субрахунки – 311 «Поточні рахунки в національній валюті»; – 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті».

Всі банківські операції оформляються стандартними первинними документами. Зупинимось на кожному зокрема.

Платіжне доручення є розповсюдженням обслуговуючому банку про перерахування визначеної суми на рахунок іншого підприємства, оформленим на спеціальному бланку. При розрахунках платіжними дорученнями ініціатором платежу виступає платник. Використовується платіжне доручення для перерахування (тобто списання) вказаної в документі суми з рахунку підприємств на розрахунковий рахунок одержувача платежу. Це доручення банку про перерахування сум постачальникам, фінансовим органам та іншим організаціям.

Розрахунки з вітчизняними постачальниками та підрядниками здійснюються на підставі документів постачальника: накладних, рахунків – фактур, актів прийняття робіт чи наданих послуг, податкових накладних.

Документальне оформлення операцій за валютними рахунками для переказу коштів за кордон це – оформлення платіжних документів на англійській мові. Дані платіжні документи виписуються в двох примірниках: один – банку, другий – власнику рахунку.

Про всі здійснені операції банк повідомляє власників валютних рахунків шляхом видачі йому виписок банку. Виписки банку даються окремо по кожному валютному рахунку зокрема. Облік на валютних рахунках ведеться на підставі виписок банку та доданих до них розрахунково-платіжних документів, які отримані від інших підприємств чи організацій, виписані самим власником

рахунку, чи банком.

Записи у виписці відображаються в тій грошовій одиниці, у якій фактично здійснювалась операція, а також обов'язково, в гривневому еквіваленті, перерахунок якого проводиться за курсом Національного банку України на дату здійснення операції.

ТОВ «Надзбруччя Млин» отримує виписки банку періодично, в міру здійснення валютних операцій, чи в інші встановлені банком терміни. Опрацювання виписки банку із поточного валютного рахунку проводиться в порядку, аналогічному для виписок з поточного рахунку у національній

Необхідно звернути увагу на те, що документальне оформлення операцій з готівкою іноземною валютою аналогічне документальному оформленню руху грошових коштів в національній валюті, але на кожний вид валюти повинна бути відкрита окрема книга, записи в якій ведуться в номінальному обчисленні.

Бухгалтер ТОВ «Надзбруччя Млин» проводить опрацювання звіту касира. Відмінністю порядку відображення валютних операцій є те, що перед тим, як показати рух іноземної валюти, потрібно відрегулювати балансову оцінку активів та пасивів.

Таким чином, перед тим, як проводити опрацювання звіту касира, бухгалтер повинен врегулювати оцінку іноземної валюти в касі підприємства на початок дня за курсом Національного банку України, діючим на день складання звіту. Після цього бухгалтер проводить касові операції в іноземній валюті в гривневий еквівалент за цим курсом.

Отже, своєчасна підготовка документів й здійснення розрахунків дасть змогу уникнути грошових штрафів та сплати пені. З цією метою необхідно вивчати інструкції про порядок виявлення платежів (податків) до бюджету, інших фондів, а також угоди підприємства зі своїми партнерами, консультуватися з працівниками банків, юристами, аудиторами, досвідченими бухгалтерами.

2.3. Організація обліку та показники звітності щодо грошових розрахунків

Для обліку розрахункових операцій рахунки виступають обов'язковою умовою при формуванні первинних й зведених документів та, водночас, призводять до певного групування грошових витрат і грошових доходів. Шифровий супровід кредитно-рахункових операцій є особливим досягненням облікової науки, який використовується у всіх країнах світу.

І.Я. Омецінська вважає, що підприємство в Наказі «Про облікову політику» передбачає виділення окремих субрахунків для обліку розрахунків з підприємствами чи організаціями та укладення спеціальних договорів [52, 5]. Через це План рахунків бухгалтерського обліку в кожного підприємства має відповідну специфіку.

ТОВ «Надзбруччя Млин» використовує власний робочий план рахунків бухгалтерського обліку, в якому застосовує додаткові аналітичні та синтетичні рахунки та не виокремлює деяких рахунків, що встановлені національним Планом рахунків бухгалтерського обліку. Робочий план рахунків бухгалтерського обліку на ТОВ «Надзбруччя Млин» відображає особливості досліджуваного підприємства, до них слід віднести наступні: 1) рахунки пов'язані із іноземною валютою використовуються при веденні обліку грошових коштів, а тому в Робочому плані рахунків бухгалтерського обліку використовують рахунки 302 «Готівка в іноземній валюті», 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті», 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»; 2) також ведуть облік грошових коштів на рахунку 33 «Інші кошти» у розрізі таких розрахунків як: 331 «Грошові документи в національній валюті», 332 «Грошові документи в іноземній валюті», 333 «Грошові кошти у дорозі в національній валюті», 334 «Грошові кошти у дорозі в іноземній валюті».

Рахунки, пов'язані із іноземною валютою, рідко використовуються при веденні обліку грошових коштів, що зумовлено відсутністю іноземного інвестора та передбачено законодавчою базою. Тому у більшості випадків у робочому Плані рахунків бухгалтерського обліку не застосовують таких

рахунків, як 302 «Готівка в іноземній валюті», 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті», 313 «Інші рахунки у банку в іноземній валюті». На нашу думку, за відсутності іноземного інвестора вести такий облік справді нераціонально.

В процесі проведеного аналізу рахунків, можна зробити висновок, що особливо актуальним є питання щодо впровадження рахунку «Гарантійні грошові кошти» вважає М.В. Дерій [18, 277]. Вони потрібні з метою страхування ризику. Погоджуємось із думкою науковця і на підтвердження цього наведено приклад країн, що використовують окремі рахунки для резервування грошових коштів, зокрема Франція застосовує рахунок 49 «Оціночні резерви щодо знецінення рахунків розрахунків», Російська Федерація та Білорусія – 59 «Резерви під обезцінювання фінансових вкладень».

Резервна система підприємства, як стверджує Я.Д. Крупка – це комплексний механізм фірми, створений за рахунок прибутку чи витрат. Вона забезпечує захист підприємства від системного і несистемного ризику, сприяє підвищенню фінансової стійкості та ліквідності [42, 229].

Якщо у підприємства відсутні кошти з метою забезпечення гарантій, воно вдається до здійснення кредитних операцій. Для здійснення кредитно-розрахункових операцій застосовують відповідні рахунки. Так, рахунок 50 «Довгострокові позики» застосовують для обліку довгострокових кредитів. Відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання», короткострокові кредити банків є одним із видів поточних зобов'язань. Під поняттям «Поточні зобов'язання» розуміють зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом 12 місяців з дати балансу. На рахунку 60 «Короткострокові позики» відображають поточні зобов'язання за сумою погашення.

Якщо підприємство здійснює позику банку, то нарахування відсотків здійснюється у відповідності до умов договору позики незалежно від її цільового призначення та термінів сплати відсотків банку. Субрахунок 951 «Відсотки за кредит» ведуть для обліку витрат, пов'язаних із нарахуванням, а

також сплатою відсотків за користування кредитом.

Кореспонденція із використанням зазначених рахунків відображена у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Відображення операцій з отримання і погашення суми кредиту та відсотків за кредитом

№ з/п	Дата	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
			Дт	Кт	
1.	20.03. 2018 р.	Отримано короткострокову позику банку на поточний рахунок	311	601	120000
2.	20.03. 2018 р.	За користування кредитом нараховано відсотки за березень 2018 р.	951	684	400
3.	20.03. 2018 р.	Списано нараховані відсотки за березень 2018 р. на фінансовий результат	792	951	400
4.	20.03. 2018 р.	Сплачено відсотки за користування кредитом за липень 2017 р.	684	311	400
На наступні місяці нараховано і сплачено відсотки за користування кредитом					
5.	31.12. 2018 р.	Погашено короткостроковий кредит банку	601	311	120000

Інформація про грошові кошти та розрахунково-кредитні операції узагальнюється у фінансовій звітності, що є кінцевим етапом документообігу та забезпечує узагальнення інформації про фінансовий та майновий стан підприємства.

На думку Я.Д.Крупки, метою складання фінансової звітності є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства для прийняття управлінських рішень [40, 336].

Звітність, як один із найважливіших інформаційних джерел фінансового обліку, водночас, слугує першоджерелом для формування стратегії управління

підприємством на наступний період.

Одним із основних для прийняття управлінських рішень є Звіт про рух грошових коштів. Проте постійна зміна форми цього звіту, хоч і не опосередковано, але частково впливає на можливість здійснення підприємством стратегічного планування та прогнозування. З іншого боку, із врахуванням принципу превалювання змісту над формою, основну увагу необхідно надати змісту статей, а не формі самого звіту. Тим не менше, бухгалтерам досліджуваного підприємства часто доводиться вивчати зміни у законодавстві, що забирає час і може призводити до помилок при складанні відповідних звітів. Цей негативний фактор може мати ознаки і позитиву: нововведення зазвичай покращують форми звітності із можливою адаптацією сучасної системи обліку до міжнародних вимог.

Із введенням в дію Наказу Мініфіну від 07.02.2013 р. змінено форми Звіту про рух грошових коштів за прямим і непрямим методами, а також нормативно-правову базу з П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів» на НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Згідно із новим положенням, у Звіті про рух грошових коштів наводяться дані про рух грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Окрім Звіту про рух грошових коштів, інформація щодо грошово-розрахункових операцій формується також і в Балансі (Звіті про фінансовий стан) (ф.1), і в Примітках до річної фінансової звітності (ф. 5). Баланс (Звіт про фінансовий стан) надає дані про грошові кошти та їх еквіваленти, дебіторську заборгованість, довгострокові та поточні зобов'язання, забезпечення майбутніх витрат і платежів. Дані таблиці 2.3 свідчать, що у Балансі (Звіті про фінансовий стан) досліджуваного ТОВ «Надзбруччя Млин» найбільшу питому вагу займає кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Дещо менші значення у дебіторської заборгованості.

Таблиця 2.3

Відображення грошово-розрахункових операцій у формах звітності, на прикладі даних ТОВ «Надзбруччя Млин»

Форми звітності	Перелік статей звітності	у %	
		2018 р.	2017р.
1	2	3	4
Баланс (Звіт про фінансовий стан)	Довгострокова дебіторська заборгованість	-	-
	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3,97	2,99
	Дебіторська заборгованість за розрахунками	0,12	0,47
	Інша поточна дебіторська заборгованість	3,30	2,49
	Грошові кошти та їх еквіваленти (в нац. валюті)	1,20	0,56
	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	7,16	6,73
	Поточні зобов'язання за розрахунками	2,45	1,50
	Баланс	100	100
1	2	3	4
Звіт про рух грошових коштів	Чистий рух коштів від операційної діяльності	-57,28	180,55
	Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	157,28	-80,55
	Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-	-
	Чистий рух коштів за звітний період	100	100
Примітки до річної фінансової звітності	Каса	0,41	0,54
	Поточний рахунок в банку	99,59	99,46
	Еквіваленти грошових коштів		-
	Разом	100	100
	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	54,65	54,56
	Інша поточна дебіторська заборгованість	45,35	45,44
	Разом	100	100

У Балансі (Звіті про фінансовий стан) досліджуваного підприємства грошові кошти та їх еквіваленти, заборгованість і поточні зобов'язання приблизно складають 1/7 суми валюти балансу, що суттєво впливає на фінансові результати підприємства. У Примітках до річної фінансової звітності відображають додаткову інформацію про грошові кошти – в розділі VI;

дебіторську заборгованість – в розділі ІХ. Варто зазначити, що у Примітках найдетальніше відображається склад грошових коштів та їх еквівалентів, що дозволяє здійснювати ґрунтовний аналіз розрахунків в готівковій та безготівковій формах.

Щодо форми 3 «Звіт про рух грошових коштів», то вона дає найбільш детальну інформацію про надходження та вибуття грошових коштів та формулює такий важливий показник, як – чистий рух коштів за звітний період. Чистий грошовий потік за звітний період обчислюється наступним чином:

$$\Delta \text{ГК} = \Delta \text{ГКОД} + \Delta \text{ГКІД} + \Delta \text{ГКФД} \quad (2.1)$$

де $\Delta \text{ГК}$ – чистий рух коштів за звітний період;

$\Delta \text{ГКОД}$ – чистий рух коштів від операційної діяльності;

$\Delta \text{ГКІД}$ – чистий рух грошових коштів від інвестиційної діяльності;

$\Delta \text{ГКФД}$ – чистий рух грошових коштів від фінансової діяльності [89].

Якщо розглядати складові чистого грошового потоку, на різних підприємствах, то варто вказати на відсутність загальної тенденції, яка б вказувала, що на всіх підприємствах певний вид діяльності переважає над іншим, адже вони індивідуальні для кожного.

Звідси, можна зробити висновок, що такі зміни чистого руху коштів та перевага одного чи іншого виду діяльності залежить також і від галузевих особливостей підприємства.

Виходячи із цього аналізу, вважаємо за необхідне виділити характерні ознаки Звіту про рух грошових коштів:

1. На питому вагу чистого руху грошових коштів від різних видів діяльності у звітах про рух грошових коштів впливає галузева особливість, а також способи фінансування та ведення розрахунків.

2. Звіт про рух грошових коштів можна досліджувати на таких рівнях: прибутковості, інвестиційному, переліку статей звітності, показників.

3. Нормативно-правова база, зокрема НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» потребують

подальшого удосконалення.

4. Виникає необхідність у формуванні квартальної звітності для підприємств, оскільки у цей період залучається значна сума грошових коштів на відповідних етапах.

Отже, синтетичний облік і особливості формування звітності впливають не лише на фінансові показники і результат, але й свідчать про ефективність ведення конкретної господарської діяльності.

2.4. Особливості обліку еквівалентів грошових коштів

Значне місце в діяльності підприємства належить грошовим еквівалентам, оскільки, вони виступають важливим відокремленим об'єктом системи бухгалтерського обліку і водночас грошовим вимірником для інших облікових об'єктів. Еквіваленти грошових коштів це – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і характеризуються незначним ризиком коливань вартості. Як правило, інвестиція розглядається як еквівалент грошових коштів у тому випадку, якщо вона має термін погашення до трьох місяців з дати придбання. До таких еквівалентів грошових коштів можна віднести інвестиції в цінні папери, які легко обертаються у певну суму грошових коштів (казначейські векселі, грошові сертифікати, депозитні вклади тощо).[55]

Основною метою, яку ставить для себе підприємство, здійснюючи такий вид вкладень, є отримання доходу за рахунок вигідного розміщення тимчасово вільних коштів та захист грошей від впливу інфляції, адже грошовим еквівалентам притаманний незначний ризик зміни вартості.

Еквівалентам грошових коштів властиві такі характерні риси [55]:

- певна захищеність в умовах змін на ринку та стабільність отримання доходу;
- дохідність визначається прибутком і зростанням курсової вартості грошових еквівалентів порівняно з вкладеними коштами;
- здатність швидко і практично без втрат перетворюватися у готівку;

- незначна сума витрат порівняно з отриманими доходами.

Враховуючи визначення еквівалентів грошових коштів згідно з НП(С)БО 1, а також зарубіжний досвід, можна сказати, що ними можуть бути не тільки високоліквідні цінні папери (акції, облігації, ощадні сертифікати, казначейські зобов'язання тощо), а й такий вид високоліквідних активів, як банківські метали, якщо вони придбані на короткий період.

На сьогодні в Україні реальним видом еквівалентів грошових коштів є ощадні сертифікати, що пояснюється їх короткостроковістю і достатньо високими відсотками, які за ними сплачуються.

Ощадний сертифікат – це письмове свідоцтво банку про депонування грошових коштів, яке засвідчує право вкладника на отримання після закінчення встановленого терміну депозиту і відсотку по ньому.

Слід відмітити також, що еквівалентами грошових коштів є вкладення в акції за умови придбання їх на короткий термін, тобто з метою перепродажу. Це застосовується в тому разі, коли очікується зростання курсової вартості акцій. Для цього використовують акції підприємств, які перебувають у вільному обігу на вторинному ринку.

Облігації, видані на термін до трьох місяців або придбані незадовго до їх погашення, можуть також виступати як еквіваленти грошових коштів. Облігації усіх видів розповсюджуються серед підприємств і громадян на добровільних засадах.

Ще одним видом грошових еквівалентів можуть виступати короткострокові казначейські зобов'язання держави – це вид цінних паперів на пред'явника, що розміщуються виключно на добровільних засадах серед населення, засвідчують внесення їх власниками грошових коштів до бюджету і дають право на одержання фінансового доходу.

До грошових еквівалентів також можна віднести розміщення підприємством вільних грошових коштів на депозитних вкладах у банках на короткий термін (3 – 6 місяців). На підставі заяви та платіжного доручення банк знімає кошти з поточного рахунку та розміщує їх на іншому – депозитному

рахунку. За використання коштів підприємства банк виплачує підприємству відсотки, обумовлені в угоді на депозитні вклади.

Порядок оцінки, обліку та розкриття інформації у фінансовій звітності про еквіваленти грошових коштів в Україні регламентує П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції».

Відповідно до п. 4 даного стандарту еквіваленти грошових коштів при придбанні оцінюються за собівартістю, яка включає в себе: ціну придбання, комісійні винагороди, мито, податки, збори, обов'язкові платежі та інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням фінансової інвестиції.

При складанні Балансу (Звіту про фінансовий стан) еквіваленти грошових коштів оцінюють залежно від того, з якою метою їх утримують:

1) якщо з метою перепродажу, то їх оцінюють за справедливою вартістю, яка являє собою суму, за якою може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язання в результаті операцій між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами;

2) якщо справедливу вартість неможливо визначити, то оцінка здійснюється за собівартістю з урахуванням зменшення корисності еквівалентів грошових коштів;

3) якщо еквіваленти грошових коштів утримують до погашення, то на дату балансу їх оцінюють за амортизованою собівартістю.

Планом рахунків для обліку наявності та руху еквівалентів грошових коштів призначений рахунок 35 «Поточні фінансові інвестиції» субрахунок 351 «Еквіваленти грошових коштів», за дебетом якого відображають придбання грошових еквівалентів, а за кредитом – зменшення їх вартості та вибуття.

Витрати, понесені при придбанні фінансових інвестицій можуть включати: сплату податків, зборів, інші витрати, безпосередньо пов'язані з їх придбанням. Сума зменшення балансової вартості фінансових інвестицій, справедливу вартість яких достовірно визначити неможливо, відображають за рахунок зменшення корисності у складі інших витрат, а сума збільшення балансової вартості інвестицій, що відображаються за справедливою вартістю,

відображають у складі інших витрат. Аналітичний облік ведеться за видами еквівалентів із забезпеченням можливості отримання інформації про інвестиції як на території країни, так і за кордоном.

Для обліку операцій на рахунку 35 призначений Журнал № 4 (розділ II) та Відомість 4.2. Узагальнення інформації про еквіваленти грошових коштів здійснюється у Балансі (Звіті про фінансовий стан) у статті «Грошові кошти та їх еквіваленти» разом з коштами в касі, на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій.

Інформація про доходи або збитки від операцій з грошовими еквівалентами відображається у формі 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)». Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», дохід у Звіті відображається у момент надходження еквівалентів грошових коштів, а витрати – у момент їх вибуття. Дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від еквівалентів грошових коштів, відображаються у статті «Інші фінансові доходи», дохід від реалізації еквівалентів – у статті «Інші доходи», а собівартість еквівалентів – у статті «Інші витрати».

Висновки до розділу 2

1. Облік грошових коштів та їх еквівалентів повинні забезпечити платіжний контроль за надходженнями і витрачаннями коштів, цільовим призначенням їх відповідно до діючого законодавства; своєчасне і правильне оформлення документами рух готівки в касі, банківських, розрахункових і кредитних операцій; своєчасну звірку даних підприємства і установи банку; регулярний контроль за станом розрахунків з банком за одержані кредити, з бюджетом, замовниками, різними дебіторами і кредиторами, інвесторами.

2. Розрахунки підприємства з іншими підприємствами, організаціями та установами здійснюються за безготівковим розрахунком, шляхом перерахування коштів з одного рахунка банку на інший, а з окремими юридичними та фізичними особами – готівкою через касу. Для обліку

грошових коштів та їх еквівалентів на підприємстві ТОВ «Надзбруччя Млин» використовують наступні рахунки: 30 «Готівка» - в національній валюті, 31 «Рахунки в банках» - в національній та в іноземній валюті»). Касові операції, операції на рахунках в банку на ТОВ «Надзбруччя Млин» оформлюються документами, типові форми яких затверджені Мінстатом України за згодою НБУ і Мінфіном України.

3. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» ТОВ «Надзбруччя Млин» складає і подає «Звіт про рух грошових коштів» (форма №3), який відображає вплив операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства на стан грошових коштів за певний звітний період і дозволяє пояснити зміну грошових коштів за цей період.

4. Інформація щодо грошово-розрахункових операцій формується у Балансі (Звіті про фінансовий стан) (ф.1), Звіті про рух грошових коштів (ф.3), Примітках до річної фінансової звітності (ф. 5). Баланс (Звіт про фінансовий стан) надає дані про грошові кошти і їх еквіваленти, дебіторську заборгованість, довгострокові і поточні зобов'язання, забезпечення майбутніх витрат і платежів. Звіт про рух грошових коштів інформує про стан грошових коштів від фінансової, операційної та інвестиційної діяльності. У Примітках до річної фінансової звітності відображають додаткову інформацію про грошові кошти – в розділі VI; дебіторську заборгованість – в розділі IX.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

3.1. Джерела інформації та завдання проведення аналізу та аудиту грошових коштів

Основними завданнями аналізу та аудиту грошових коштів є:

- виявлення тенденцій та закономірностей формування грошових потоків підприємства;
- постійна перевірка та дослідження шляхів надходження грошових коштів та оцінка ступеню раціонального їх використання;
- своєчасне виявлення та запобігання можливості виникнення причин погіршення платоспроможності підприємства та його банкрутства;
- пошук резервів та пошук прискорення обороту коштів.

Грошові кошти ТОВ «Надзбруччя Млин» характеризуються істотною нерівномірністю надходжень та їх витрачання у розрізі окремих тимчасових інтервалів, що призводить до формування значних обсягів тимчасово вільних грошових активів. По суті ці тимчасово вільні залишки коштів носять характер непродуктивних активів (до моменту їхнього використання в господарському процесі), які втрачають свою вартість у часі, від інфляції і з інших причин. Ефективне управління грошовими потоками забезпечує фінансову рівновагу підприємства в процесі його стратегічного розвитку.

Джерелами даних для проведення аналізу та аудиту грошових коштів є: Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), Звіт про рух грошових коштів, а також дані бухгалтерського обліку та бізнес-плану підприємства ТОВ «Надзбруччя Млин».

В розрізі аналізу фінансового стану досліджуваного підприємства до завдань аудиту грошових коштів та їх еквівалентів належать:

- оцінка стану розрахунків та платоспроможності підприємства;
- оцінка зміни складу та структури грошових потоків підприємства.

Розглянемо зміст Звіту про рух грошових коштів і методів аналізу грошових потоків ТОВ «Надзбруччя Млин» за 2017 – 2018р.р. (табл. 3.1; 3.2).

Таблиця 3.1

Склад і структура грошових коштів ТОВ «Надзбруччя Млин»

Елементи грошових коштів	2017		2018		Відхилення тис. грн.
	Сума тис.грн.	%	Сума тис.грн.	%	
Каса	-		-		-
Розрахунковий рахунок	34	100	184	100	150
Валютний рахунок	-		-		-
Депозити, разом	-		-		-
З них:			-		
в доларах США	-		-		-
в євро	-		-		-
Акредитиви	-		-		-
Інші грошові кошти	-		-		-
Разом	34	100	184	100	150

Склад і структура грошових коштів свідчать про те, що грошові кошти на ТОВ «Надзбруччя Млин» зосереджені на розрахунковому рахунку, валютні рахунки та депозити відсутні.

Аналіз даних Звіту про рух грошових коштів ТОВ «Надзбруччя Млин» відображено у табл. 3.2. Наведені дані дозволяють зробити такі висновки:

- згорнуті обороти з продажу (купівлі) валюти; позики, надані іншим організаціям, та позики, погашені іншими організаціями, відображаються у грошових потоках інвестиційної діяльності. На досліджуваному підприємстві за даними статтями операції не проводилися (Додаток В).

- за результатами операційної діяльності вхідні грошові потоки в загальній сумі надходжень склали 100%;

- за наслідками інвестиційної діяльності вхідні грошові потоки на досліджуваному підприємстві відсутні.

Чиста зміна грошових коштів за поточною та інвестиційною діяльністю становить 150 тис. грн., що дозволяє покрити потреби фінансової діяльності та збільшити залишок грошових коштів на кінець року.

Структура та динаміка грошових потоків ТОВ «Надзбруччя Млин»

Стаття	2017			2018				Відхилення до 2014 р.	
	Сума тис. грн.	% до заг. надходження	% до заг. витрат	Сума тис. грн.	% до заг. надходження	% до заг. витрат	Сума тис. грн.	%	
							8	9	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Всього надійшло	4987	100	X	6950	100	X	1963	28,2	
Всього витрачено	4954	99,34	100	6800	97,8	100	1846	21,7	
Рух коштів у результаті операційної діяльності									
Надходження грошових коштів	4978	99,8	X	6750	95,9	X	1772	26,2	
Витрачання грошових коштів	4954	99,3	100	6329	91,06	93,1	1375	21,7	
Чистий рух коштів від операційної діяльності	24	X	X	421	X	X			
Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності									
Надходження грошових коштів	-	-	X	-	-	X	0	0	
Витрачання грошових коштів	-	-		111	1,6	1,6	111	100	
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-	-		-111					
Рух коштів у результаті фінансової діяльності									
Надходження грошових коштів	9	0,2	X	200	4,1	X	191	95,5	
Витрачання грошових коштів	-	-		360	5,1	5,3	351	97,5	
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	9	-		-160					
Чистий рух грошових коштів за звітний період	33			150	X	X	147	98	

У 2018 р. спостерігається інша ситуація, оскільки, за рік всього було витрачено коштів менше, ніж надійшло. У результаті чиста зміна грошових коштів всього за період було позитивною, а саме зросла і склала 184 тис. грн., таким чином, запобігла складності періоду фінансової кризи.

З даних табл. 3.2 видно, що надходження від операційної діяльності зросла з 4978 тис. до 6750 тис. грн. або на 26,2 %, а від фінансової діяльності на 95,5 % у порівнянні з 2017 роком.

Слід зазначити, що в звичайних умовах від'ємна величина чистої зміни грошових коштів з інвестиційної діяльності вважається нормальним явищем, оскільки частина коштів, зароблених в процесі операційної діяльності потрачена на розширення матеріальної бази підприємства.

Аналіз складу і структури грошових коштів діяльності ТОВ «Надзбруччя Млин» відображено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Склад і структура грошових потоків діяльності ТОВ «Надзбруччя Млин»

Стаття	2017		2018		Відхилення	
	Сума тис. грн.	% до заг. суми	Сума тис. грн.	% до заг. сум	2018р. до 2017р.	
					Сума тис.грн.	%
Надходження грошових коштів, всього:	4987	100	6950	100	1963	39,3
Від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	4987	100	6000	86,3	1013	20,3
Надходження авансів від покупців і замовників	-		750	10,8	750	100
Надходження від повернення авансів	-		200	2,9	200	100
Витрачання грошових коштів, всього:	4954	100	6800	100	1846	37,3
Витрачання на оплату: товарів (робіт, послуг)	4604	93,0	5675	83,5	1071	23,3
Праці	195	3,9	201	3,0	6	3,1
На соціальні заходи	96	1,9	105	1,5	9	9,3
Зобов'язань з податків і зборів	53	1,1	103	1,5	50	9,43
Інші витрачання	6	0,1	245	3,6	239	39,83
Викуп власних акцій	-		360	5,3	360	100
Фінансові інвестиції	-		111	1,6	111	100
Чистий рух грошових коштів	33	X	150	X	117	X

Проведені розрахунки дозволяють зробити висновки про те, що основні надходження – це надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (2018 р. – 86,3%). Витрачання грошових коштів, пов'язані з оплатою товарів (робіт, послуг), заробітної плати, відрахувань на соціальні заходи та інші витрачання.

Таким чином, склад і структура грошових потоків зумовлені характером діяльності ТОВ «Надзбруччя Млин», а їх зміни – загальними для всієї економіки тенденціями періоду.

Вважаємо також, що Звіт про рух грошових коштів, складеного прямим методом, більш зрозумілий і краще сприймається керівниками й акціонерами, які не є професійними фінансистами. Він є більш наглядним для сприйняття аудиторами в процесі проведення аудиторської перевірки.

3.2. Основні положення аудиту грошових коштів та їх еквівалентів

Згідно Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»: аудит – це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству, встановленим нормативам.

Контрольно-аудиторські процедури реалізують методичні прийоми контролю та аудиту, тому їх характеризують за тими функціями, які вони виконують у контрольно-аудиторському процесі.

Кожний методичний прийом у системі фінансово-господарського контролю передбачає використання певних контрольних процедур (рис. 3.1). За призначенням контрольно-аудиторські процедури при застосуванні прийомів контролю можна поділити на: організаційні, моделюючі, нормативно-правові, аналітичні, розрахункові, лічильно-обчислювальні, логічні, порівняльно-зіставні та ін.

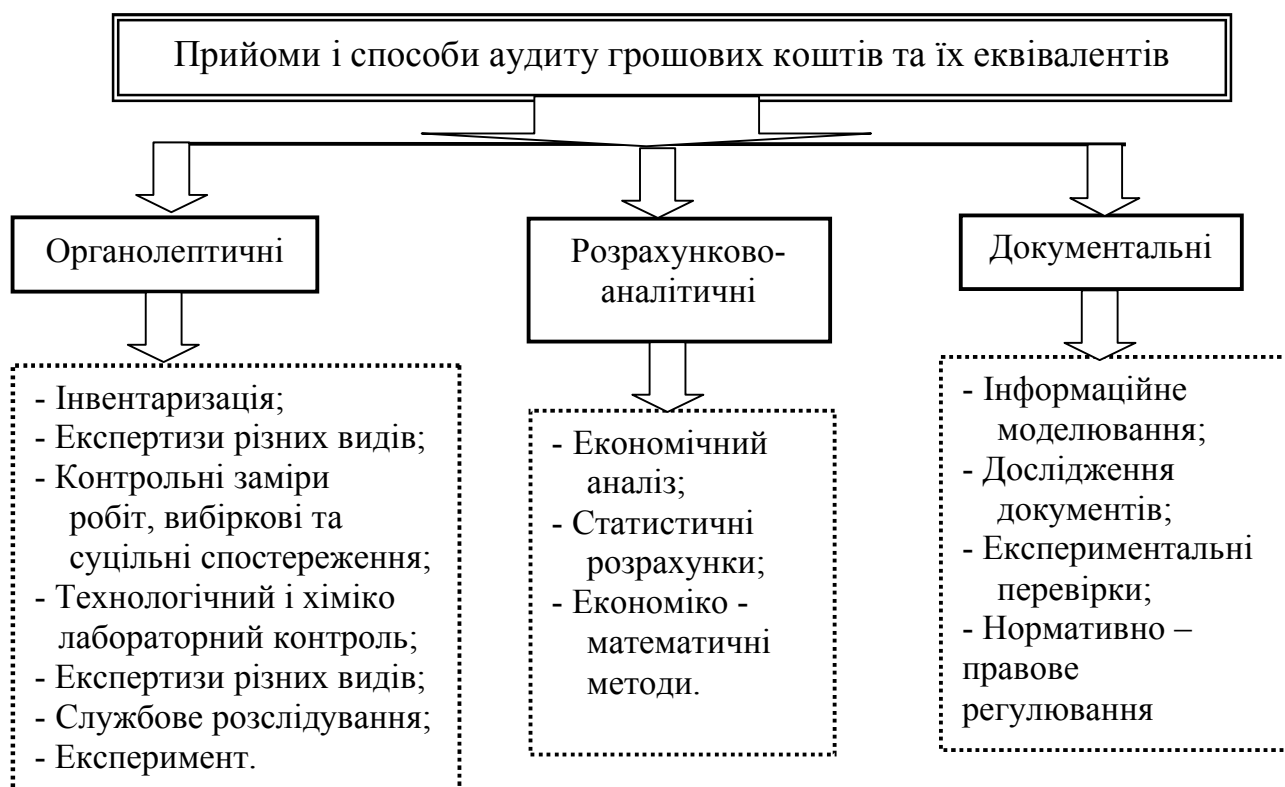

Рис. 3.1. Прийоми та способи аудиту грошових коштів та їх еквівалентів

Організаційний прийом призначений для підбору спеціалістів, а саме: виконання контрольних функцій, оформлення організаційно-розпорядчої документації (накази, розпорядження, графіки тощо), встановлення об'єктів і вибір методики контролю.

Побудова організаційних та інформаційних моделей об'єктів контролю, які дають змогу оптимізувати проведення контролю за часом і якісними характеристиками із застосуванням обчислювальної техніки служить моделюючі прийоми та способи аудиту грошових коштів та їх еквівалентів.

Аналітичні прийоми полягають в поділі об'єкта контролю на складові елементи та їх дослідження із застосуванням спеціальних методик.

Розрахункові прийоми застосовуються, при дослідженні достовірності кількісних та вартісних вимірників господарських операцій, розраховують узагальнюючі показники, які характеризують об'єкт контролю (показники продуктивності праці, виконання плану реалізації продукції тощо).

Лічильно-обчислювальні прийоми застосовуються під час перевірки кількісної характеристики об'єктів контролю. До них відносять – встановлення

вартості товарів відповідно до ринкових цін, перевірку правильності нарахування заробітної плати робітникам та службовцям, розрахункових відносин тощо. Крім того, їх використовують при інвентаризації, дослідженні документів, економічному аналізі, статистичних розрахунках, економіко-математичних методах, інших методичних прийомах контролю.

Логічні – ґрунтуються на застосуванні прийомів логіки у процесі контролю. Використовують їх у поєднанні з іншими контрольними аудиторськими процедурами (наприклад, при перевірці документів, економіко-математичних розрахунках, економічному аналізі).

Порівняльно-зіставні – передбачають порівняння та заставлено об'єкта з його аналогом, затвердженими зразками, нормативно-правовими актами для виявлення відхилень від них. Слід зазначити, що причини відхилень досліджуються за допомогою інших контроль-аудиторських процедур. Порівняльно-зіставні процедури широко використовують разом з іншими методичними прийомами контролю, але особливо важливу роль вони відіграють при дослідженні документів.

В процесі аудиту операцій з грошовими коштами та їх еквівалентами необхідно розв'язати такі основні завдання:

- ознайомитись з умовами зберігання готівки та інших грошових документів;
- вивчити фактичний порядок документального оформлення операцій з надходження та вибуття грошових коштів, ведення касової книги та книги реєстрації грошових документів, обліку касових операцій;
- установити достовірність та законність операцій з надходження й списання коштів з банківських рахунків та правильність їх відображення.

Аудитору, починаючи дослідження операцій з грошовими коштами, доцільно отримати якомога повну інформацію про внутрішній контроль на даній ділянці обліку. А також з'ясувати, як саме на ТОВ «Надзбруччя Млин» дотримуються касової дисципліни та наскільки чітко контролюються операції з готівкою та різних платежів з поточного та інших рахунків підприємства.

Важливим способом отримання даних є тестування за раніше

підготовленими питаннями, зокрема це можуть бути наступні питання :

- чи укладена угода про матеріальну відповідальність касира;
- чи створені умови, що забезпечують збереження грошових коштів;
- чи повністю заповнюються реквізити в касових документах;
- чи проводяться раптові перевірки каси;
- як дотримуються встановленого ліміту каси;
- чи перевіряється відповідність проведених банківських операцій угодам.

В Програмі аудиту вказується перелік об'єктів, а також час, який необхідно витратити на кожен напрямок аудиту чи аудиторських процедур.

Відповідно, для зручності дана програма оформлюється у вигляді таблиці, на початку програми як правило вказується: назва підприємства, період перевірки, дата перевірки, об'єкт перевірки (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Програма аудиторської перевірки операцій з грошовими коштами

№з/п	Перелік процедур	Джерела інформації
Готівкові операції		
1	Проведення перевірки каси (раптово)	Касові документи, касова книга, реєстри за рахунком, готівкові кошти
2	Перевірка оборотів і залишків за рахунком 30 «Готівка» та їх відповідність даним Головної книги	Касова книга, відомості, журнали, машинограми за рахунком 30, Головна книга
3	Вибіркова перевірка цільового використання грошових коштів, отриманих з банку, дотримання ліміту каси й встановленого ліміту розрахунків між юридичними особами готівкою	Виписки банку, касові документи, відомості, журнали, машинограми за рахунками 30, 31 тощо.
4	Вибіркова перевірка правильності оформлення касових документів і відповідності їх даних записам у Касовій книзі та облікових реєстрах за рахунком 30 «Готівка»	Касові документи, касова книга, відомості, журнали, машинограми за рахунками 30, 31 тощо.

Аудитор може користуватися результатами внутрішнього контролю, якщо перевірені ним акти інвентаризації наявності грошових коштів не викликають недовіри та він приймає рішення про доцільність проведення інвентаризації. В цьому випадку, вивчення даних питань дасть змогу аудитору скласти думку про стан грошових операцій на досліджуваному підприємстві,

визначити вузькі місця в організації їх обліку і можливі напрямки порушень та помилок. Для прикладу наведемо можливі порушення в обліку операцій з грошовими коштами в касі (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Основні порушення в операціях з грошовими коштами

№ з/п	Можливе порушення	Характеристика порушення
1	Пряме розкрадання грошових коштів	- нічим не обґрунтоване пряме розкрадання грошових коштів - розкрадання грошових коштів, що маскується розписками посадових осіб, працівників бухгалтерії та інших працівників підприємства
2	Не оприбуткування та присвоєння грошових коштів, що надійшли	- не оприбуткування і присвоєння грошових коштів, що надійшли з банку - не оприбуткування і присвоєння грошових сум, що надійшли від різних фізичних і юридичних осіб по прибуткових ордерах - не оприбуткування і присвоєння грошових сум, що надійшли від різних юридичних осіб за довіреностями
3	Надлишкове списання грошей по касі	- повторне використання одних і тих же документів для списання грошей по касі - надлишкове списання грошей по касі шляхом неправильного підрахунку підсумків в касових документах і звітах касира - надлишкове списання грошей по касі без підстав або по фальсифікованих документах - надлишкове списання грошей по касі шляхом підробки в законно оформлених документах зі збільшенням сум списань
4	Присвоєння сум, нарахованих різним особам та організаціям	- присвоєння депонованої заробітної плати та коштів, нарахованих за іншими підставами - присвоєння сум, що належать іншим підприємствам
6	Розрахунки з населенням готівкою за товари, надані послуги без застосування реєстраторів	- не застосовуються реєстратори розрахункових операцій - незареєстровані розрахункові операції в податкових органах
7	Некоректне відображення касових операцій в регістрах синтетичного обліку	- некоректне складання бухгалтерських записів - неправильне виведення залишків - невідповідність записів в регістрах записам в касовій книзі, звітах касира і документах

Отже, під час аудиту грошових коштів та їх еквівалентів доцільно застосовувати методичні прийоми перевірки на відповідність здійснених грошових операцій чинним нормативам Національного банку України. Крім

цього, залежно від здійснення господарських операцій та напрямів аудиту згідно з договором із замовником застосовується низка інших способів і методичних прийомів, зокрема порівняння, арифметичні підрахунки, зустрічні перевірки. Зібрані докази щодо виявлених порушень в обліку грошових коштів та їх еквівалентів відображують у робочих документах аудитора і використовують при узагальненні результатів перевірки та складанні підсумкової документації.

Висновки до розділу 3

1. Впровадження дієвого внутрішнього аудиту грошових коштів на підприємстві дозволить значно підвищити якість контролю, умов збереження, обліку та використання грошових коштів, що в загальному призведе до зміцнення його фінансової стійкості.

2. З метою досягнення бажаної ефективності господарської діяльності та стійкого фінансового стану підприємства зростає роль аудиту грошових коштів та розрахунково-кредитних операцій. Аудит грошових коштів підприємства полягає у перевірці таких основних аспектів: забезпечення умов зберігання готівки і інших цінностей в касі, дотримання ліміту готівки в касі, дотримання порядку документального оформлення грошових операцій, тотожність показників бухгалтерської звітності і реєстрів бухгалтерського обліку.

3. При проведенні аудиту слід звернути увагу на законність здійснення операцій з надходження і вибуття грошових документів за рахунком «Інші кошти», на якому ведеться узагальнена інформація про наявність та рух грошових документів у національній та іноземних валютах (поштові марки, сплачених проїзних документів, сплачених путівок до санаторіїв, будинків відпочинку тощо) та про кошти в дорозі. Необхідно провести перевірку на правильність кореспондуючих рахунків – з кредитом рахунків довгострокова дебіторська заборгованість, каса, рахунки в банках, розрахунки з різними дебіторами, позики, розрахунки за іншими операціями та за кредитом цього рахунку з дебетом рахунків – капітальні інвестиції, розрахунки з різними дебіторами, надзвичайні витрати, розрахунки з оплати праці тощо.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У результаті проведеного дослідження літературних джерел, законодавчо-нормативних документів та практичних даних обліку та аудиту грошових коштів та їх еквівалентів на ТОВ «Надзбруччя Млин» можна зробити такі висновки:

1. На сьогодні в економічній науці не існує однозначного визначення категорії «грошові кошти», кожен автор інтерпретує її по-своєму. Проте більшість вчених зазначають, що грошові кошти проявляють свою сутність через функції, які вони виконують, та дотримуються думки, що грошові кошти – це або доходи та надходження, які акумульовані в грошовій формі; або кошти, які знаходяться в касі чи на рахунках у банку. Грошові кошти – це готівка, кошти на рахунках в банках і депозити до запитання.

2. Еквівалентами грошових коштів можуть вважатися активи підприємства, які відповідають таким трьом вимогам: а) належать до фінансових інвестицій; б) мають короткий термін обігу; в) є високоліквідними, тобто швидко конвертуються у грошову форму, характеризуються свободою конвертації і мінімальним ризиком втрати вартості у разі їх конвертації у грошові кошти.

3. Бухгалтерський облік грошових коштів, розрахункових і платіжних операцій має важливе значення для правильної організації грошового обігу, розрахунків і кредитування в народному господарстві, у зміцненні платіжної дисципліни, в ефективному використанні фінансових ресурсів. Облік коштів, валютних, розрахункових і кредитних операцій повинні забезпечити платіжний контроль за надходженнями і витрачаннями коштів, цільовим призначенням; своєчасне і правильне оформлення документами рух готівки в касі, банківських, розрахункових і кредитних операцій; своєчасну звірку даних підприємства і установи банку; регулярний контроль за станом розрахунків з банком за одержані кредити, з бюджетом, постачальниками та замовниками, різними дебіторами і кредиторами, інвесторами, вжиття заходів щодо зниження і ліквідації заборгованості.

4. Важливим для підприємства є дотримання бухгалтерією фінансової дисципліни під час розрахунків. Це дасть змогу уникнути штрафних санкцій та спірних ситуацій. Для здійснення цієї мети в підприємстві необхідно проводити постійний контроль, що повинен використовувати такі важелі, які б забезпечили виконання принципу максимальної ефективності і досягнення найбільшої суми кінцевого результату. Найбільш вдалим кроком в цьому напрямку було б створення служби внутрішнього аудиту. Цей відділ повинен би забезпечувати контроль за фінансово-господарською діяльністю і повідомляти про результати контролю керівництво підприємства.

5. Звітність підприємства є дійовим засобом управління і контролю за використанням та рухом грошових коштів, станом розрахунків. Розглянувши останні зміни в методиці складання Звіту про рух грошових коштів, зазначимо, що нова форма Звіту набула більшої інформативності та дозволяє керівнику наочно побачити джерела надходження та напрямки використання коштів, отриманих від різних видів діяльності.

6. Результати проведеного аналізу дозволяють зробити висновки про те, що склад і структура грошових потоків ТОВ «Надзбруччя Млин» зумовлені характером діяльності підприємства, а їх зміни – загальними для всієї економіки тенденціями у 2017-2018 роках. Основні грошові надходження – це надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (2018 р. – 86,3%). Витрачання грошових коштів, пов'язані з оплатою товарів (робіт, послуг), заробітної плати, відрахувань на соціальні заходи та інші витрачання. Від'ємна величина чистої зміни грошових коштів з інвестиційної діяльності слід вважати нормальним явищем, оскільки частина коштів, зароблених в процесі операційної діяльності, потрачена на розширення матеріальної бази підприємства.

На нашу думку, всі вище перераховані пропозиції з вдосконалення обліку та аудиту грошових коштів та їх еквівалентів можуть бути використані в практичній діяльності ТОВ «Надзбруччя Млин».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атамас П. Аналіз і оцінка пропозицій з удосконалення плану рахунків // Бухгалтерський облік і аудит. 2010. № 5. С. 3 – 16.
2. Аудит суб'єктів підприємницької діяльності: навчальний посібник. / Укладачі Н.О. Бондаренко, В.Д. Понікаров, С.М. Попова. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 300 с.
3. Бабіч В.В., Сагова С.В. Фінансовий облік (облік активів) : навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 282 с.
4. Білецька К.М. Удосконалення організації обліку грошових коштів підприємства. Режим доступу : naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/154.
5. Боярова О. А. Роль Звіту про рух грошових коштів у системі інформаційного забезпечення прийняття рішень // Науковий вісник НУБіП України, 2012 Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/socgum/nvnau_eamb/2012_169_2/12boa.pdf.
6. Бланк И.А Управление денежными потоками. – 2-е изд., перероб. и доп. Київ: Ника-Центр, 2007. 752 с.
7. Бонарев В. В. Теоретичні основи аналізу грошових потоків підприємства // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Випуск 7 (25). Ч. 1. 2010.
8. Бодюк А.В. Методологічні та нормативно-правові аспекти аудиту підприємницької діяльності: [Монографія]. Київ: Кондор, 2005. 356 с.
9. Бухгалтерський облік [Текст] : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь [та ін.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 460 с.
10. Бухгалтерський словник / За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: ПП «Рута», 2001. 224 с.
11. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України. [Підручник для студ. екон. спец. вищ. навч. закл.] / Н.М. Ткаченко. – [6-те вид.]. Київ: А.С.К., 2010. 784 с.
12. Власюк Г.В. Шляхи підвищення аудита грошових коштів // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2014. №4. С. 28 – 31.

13. Голов С. Розвиток бухгалтерського обліку та аудиту на пострадянському просторі // Бухгалтерський облік і аудит. 2006. № 7. С. 3 – 16.
14. Гриліцька А.В. Сучасні гроші як інструмент відносин між учасниками ринку. Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?
15. Гриліцька А.В. Удосконалення класифікації грошових потоків // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наукових праць. Вип. 203: В 4 т. Том IV. Дніпропетровськ: ДНУ, 2012. С. 936–941.
16. Гуцайлюк З. В., Валович З.М., Вовк М.З. Економічні ризики : фінансово-обліково-аналітичні аспекти : [моногр.], за ред. докт. екон. наук, проф. З. В. Гуцайлюка. Тернопіль : ТНТУ ім. І. Пулюя, 2011. 200 с.
17. Гришова І.Ю. Розміщення фінансових потоків в оборотних активах молокопереробних підприємств. Сучасні тенденції розвитку аграрної економіки: [колективна монографія] / Під. ред. д.е.н., професора Ю. О. Нестерчук. Умань: Видавець «Сочинський», 2011. С. 162-173.
18. Дерій М. В. Взаємопов'язаність грошово-розрахункових операцій із проблемами житлового будівництва / М. В. Дерій // Стан, проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю у контексті сучасних концепцій управління : матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф., (м. Львів, 28 – 29 квіт. 2011 р.). Львів: Вид-во ЛКА, 2011. С. 151–154.
19. Дерій М. В. Дефініції «грошові кошти» і «грошові потоки» : відмінності та взаємозв'язок // Економічний аналіз. Вип. 6. 2010. С. 60 – 64.
20. Дерій М. В. Принципи обліку та звітності грошових коштів // Економічний аналіз. Вип. 3 (19). Тернопіль : ТАЙП, 2008. С. 275 – 279.
21. Дерій М. В. Рахункові аспекти обліку грошових коштів у будівельних підприємствах // Проблеми і перспективи реалізації облікової, контрольної та аналітичної функцій у соціокультурному просторі сучасного бізнесу : тези доп. міжнар. наук.-практ. інтер. конф., (м. Донецьк, 25 квіт. 2012 р.). Донецьк : ДонНУЕТ, 2012. С. 102–105.
22. Долгальова М. О. Управління грошовими потоками банківського сектора України в системі міжнародних платежів : автореф. дис. на здобуття наук.

ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Суми: 2008. 21 с.

23. Економічна енциклопедія : У трьох томах. – т. 1 / Редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К. : Видавн. центр «Академія», 2000. 864 с.

24. Евтух А.Т. Суть денег современный аспект. Режим доступу:
[https:// cyberleninka.ru/ article/n/klassifikatsiya](https://cyberleninka.ru/article/n/klassifikatsiya).

25. Єрешко Ю.О. Сутність грошових потоків підприємства як економічної категорії // Формування ринкових відносин в Україні. Київ: 2014. № 4(119). С. 39-43.

26. Єпіфанова І.Ю. Вхідні та вихідні грошові потоки підприємства як економічна категорія // Матеріали II міжнар. науково-практ. конференції «Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні». Вінниця, 2013. С. 247-249.

27. Задорожний, З. В. Облік інших витрат і доходів звичайної діяльності [Текст] / З. В. Задорожний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 6. – С. 20-23.

28. Задорожний, З. В. Облік надзвичайних витрат і доходів [Текст] / З. В. Задорожний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – № 1. – С. 54-58.

29. Задорожний, З. В. Управлінський облік [Текст] : навч. посіб. / З. В. Задорожний, І. Є. Давидович, І. Я. Омецінська. – Київ : ХАЙТЕК ПРЕС, 2010. – 280 с.

30. Задорожний, З. В. Облік інших витрат і доходів звичайної діяльності [Текст] / З. В. Задорожний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 6. – С. 20-23.

31. Задорожний, З. Логістичні витрати та їх класифікація [Текст] / Зеновій Задорожний, Анна Грицишин // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2017. – Вип. 2. – С. 109-117.

32. Задорожний, З.-М. В. Актуальні питання облікової політики підприємств щодо необоротних активів [Текст] : монографія / З.-М. В. Задорожний, Л. Г. Семенен, Л. Т. Богуцька. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – 237 с. – (До 50-річчя ТНЕУ).

33. Закон України «Про платіжні системи та перекази коштів в Україні» від

05.06.2001 р. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.

34. Заремба Є. М. Грошові потоки підприємства: сутність і класифікація / Є.М. Заремба С. 87–92. Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/4048/1/87.pdf>.

35. Здирко Н.Г. Бондар А.П. Особливості проведення аудиту грошових коштів на підприємствах АПК // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки №2 (53). 2014. С.61-65.

36. Івахненко С. В. Інформаційні технології аудиту та внутрішньогосподарського контролю в контексті світової інтеграції: [моногр.] Житомир : ПП «Рута», 2010. 432 с.

37. Івченко Л.В. Сутність грошових коштів: підходи до визначення. Режим доступу : global-national.in.ua/archive/10-2016/167.pdf.

38. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, Затверджено Міністерством фінансів України 30.11.99 р. № 291. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

39. Інструкція №135 «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» від 29.03.2001 року. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z037704>.

40. Інструкція № 492 «Про порядок відкриття, використання й закриття рахунків у національній та іноземній валютах» Затв. 12.11.03 р. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.

41. Кононенко О. , Маханько О. Аналіз фінансової звітності. Харків: Фактор, 2008. 208 с.

42. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посібник. – К. : Знання, 2000. 378 с.

43. Кобилянська О. І. Бухгалтерський і податковий облік фінансових кредитів // Вісник Університету банківської справи НБУ, вип. № 2 (17), 2013, С. 246-251

44. Ковалев В. В. Управление денежными потоками, прибылью и рентабельностью: [учебно-практ. пособ.]. Москва: ТК Велби, Изд-во Проспект,

2008. 336 с.

45. Коваленко Н. Управління грошовими потоками українських підприємств у сучасних умовах господарювання // Економічний аналіз. 2011. Випуск 8, Частина 2. С. 200-203.

46. Кот О.С. Економіко-правове регулювання аудиту грошового обігу банків / О.С. Кот. // Актуальні проблеми економіки. – 2013. - №12. – С. 182 – 187.

47. Крупка, Я. Д. Бухгалтерський облік в будівництві [Текст] : навч. посіб. / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Р. О. Мельник. – Тернопіль : ПП«Принтер-інформ», 2004. – 514 с.

48. Крупка Я. Д., Задорожний, Н. В. Гудзь та ін. Бухгалтерський облік : підруч. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 460 с.

49. Крупка Я. Д., Задорожний З.В., Мельник Р.О. Облік в будівництві : [підруч.]. Тернопіль : Економічна думка, 2006. 608 с.

50. Крупка Я. Д. Облік інвестицій: [моногр.]. Тернопіль: Економічна думка, 2001. 302 с.

51. Кузьмінський Ю. Оцінка впровадження інформаційних технологій у бухгалтерський облік // Бухгалтерський облік і аудит. 2011. № 7. С. 27 – 31.

52. Лагутін В.Д. Гроші та грошовий обіг: навч. посібник. К.: Товариство «Знання», КОО, 1998. 169 с.

53. Мартякова О.В. Грошові потоки в системі управління фінансово-господарською діяльністю підприємства // Наукові праці. Донецьк, 2015. Вип. 32(126): Серія: Економічна. С. 158-162.

54. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів». Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041>.

55. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств від 28.07.2006 р. Режим доступу : <http://uazakon.com/big/text892/pg1.htm>.

56. Міжнародний стандарт контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видана Міжнародною федерацією бухгалтерів (IFAS), Аудиторська палата України, переклад. з англ. мови видавництво «Фенікс». Київ: Фенікс, 2010. 852 с. Режим доступу: <http://www.mia.kiev.ua/>

images/stories/books/isa-2010-t1-ukr.pdf.

57. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

58. Облік грошових коштів: навчальний посібник. / Укладачі Т. Г. Степова, Г.О. Татарінова, Р.І. Гріщук. Одеса: ОНЕУ, ротاپронт, 2013. 120 с.

59. Озеран А. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) // Бухгалтерський облік і аудит. 2013. № 6. С. 25-34.

60. Омецінська І. Я. Облік і аналіз зобов'язань будівельних підприємств: методика та організація : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук.: Тернопіль, 2008. 15 с.

61. Остафійчук С. М. Грошові кошти та їх еквіваленти, як об'єкти бухгалтерського обліку // Науковий вісник Ужгородського університету. Спец. вип. 29. ч. 2. 2010. С. 86–91.

62. Остафійчук С. М. Класифікація грошових коштів та їх еквівалентів для потреб бухгалтерського обліку та економічного аналізу // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2011, вип. 20, ч. II, С. 261 – 267.

63. Остафійчук С.М. Грошові кошти та їх еквіваленти – найліквідніші активи підприємства // Науковий вісник УНУ. Ужгород, 2011. С. 215-220.

64. Пропадчук М.А. До методики складання Звіту про рух грошових коштів // Економіка АПК . 2017. №2 С.64-69.

65. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. / Закон України від 05. 10. 2017 р. №2164-VIII. Режим доступу : search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T172164.html.

66. Реверчук С. К. Грошово-банківські системи зарубіжних країн : [навч.-метод. посіб.] Львів : «Тріада плюс», 2008. 160 с.

67. Садовська І. Б. Концептуальні основи бухгалтерського обліку і відображення у фінансовій звітності біологічних активів // Облік і фінанси

АПК. Режим доступу : [_gum/oif_apk/2009_4/4_Sadovs.pdf](#).

68. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навчальний посібник. 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2007. 668с.

69. Савченко О., Борщ Н. Касові операції. Харків: Фактор, 2001. 240 с.

70. Скобара В.В. Аудит: методологія и організація. Москва: Издательство «Дело и сервис», 1998. 576 с.

71. Скирпан О.П., Палюх М.С. Фінансовий облік: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 407 с.

72. Сопко В., Завгородний В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу. Київ: КНЕУ, 2000. 260 с.

73. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік: Навчальний посібник. – 3-тє вид., переробл. і доповн. Київ: Знання, 2016. 663 с.

74. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2013. 554 с.

75. Фінансовий облік: підруч. / Я.Д. Крупка, З.В. Задорожний, Н.В. Гудзь та ін. – 4 – те вид. доп. і перероб. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 451 с.

76. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит: підручник. / За ред.проф. Білухи М.Т. К.: Українська академія оригінальних ідей, 2006. 888 с.

77. Хикс Дж. Р. «Стоимость и капитал» Режим доступу : <http://eklit.narod.ru/hikssod.htm>.

78. Чухно А. А. Природа сучасних грошей, кредиту та грошово-кредитної політики // Фінанси України. № 1. 2014. С. 3 – 16.

79. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і доповн.). [Режим доступу :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/>].

80. Шпак В. А. Організація бухгалтерського обліку : концептуальний підхід : [моногр.]. Київ : Бізнес Медіа Консалтинг, 2011. 312 с.

81. Ясишена В.В., Сисоєва І.М. Методика проведення аналізу грошових потоків підприємств // Інноваційна економіка: Всеукраїнський науково-виробничий журнал. 2012. № 2 (28). С. 131-139.

